

EIROPAS SAVIENĪBAS ATBALSTS MEŽIEM IR KLĀT!

Pašlaik jau ir stājušies spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.455 „KĀRTĪBA, KĀDĀ PIEŠĶIR, ADMINISTRĒ UN UZRAUGA VALSTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS ATBALSTU PASĀKUMA „IEGULDĪJUMI MEŽA PLATĪBU PAPLAŠINĀŠANĀ UN MEŽU DZĪVOTSPĒJAS UZLABOŠANĀ” ĪSTENOŠANAI”. Lauku atbalsta dienests ir izsludinājis pirmo pieteikšanās kārtu šajos noteikumos ietvertajām aktivitātēm un no 15. oktobra līdz 16. novembrim pieņems pieteikumus.

Kā jau rakstijām vienā no iepriekšējiem „Čiekura” numuriem, minētie noteikumi sevī ietver visas aktivitātes, kurās var saņemt atbalstu meža jomā – **meža ieaudzēšanu, meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošanu, kā arī ieguldījumus meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai**. Pieteikties var uz visiem atbalsta pasākumiem, un visas aktivitātes var apvienot vienā projekta pie-

teikumā. Pretendenti var būt gan fiziskas, gan juridiskas personas – sabiedrības ar ierobežotu atbildību, zemnieku saimniecības u.tml., kas ir meža īpašnieki. Par dabas postījumu atjaunošanu, kā arī meža ekosistēmu noturības un ekoloģisko vērtību uzlabošanu atbalstu var saņemt arī pašvaldības un to kapitālsabiedrības. Katrs no minētajām pasākumiem sevī ietver vairākas aktivitātes.

(Turpinājums 2.-3. lpp.) ▶

ŠAJĀ NUMURĀ:

JAUNUMI 2.–3. lpp.

- ◆ Svarīgākais par ES atbalsta pasākumiem meža īpašniekiem – aktivitātes, nosacījumi, atbalsta apmērs u.c.

SAIMNIEKOJAM MEŽĀ 4.–5. lpp.

- ◆ Aizsargājamo meža biotopu atpazīšana privātajos mežos. Biežāk sastopamie meža biotopi.

NODERĪGI 6.–8. lpp.

- ◆ Baltalksnis ir tā koku suga, par kuru sabiedrībā ir vispretrunīgākie uzskati. To iespējams sekmīgi nomainīt.
- ◆ Meža un koksnes produktu sertifikācija Latvijā.

NOTIKUMU MOZĀIKA –9. lpp.

- ◆ Aizvadīta Latvijas Meža īpašnieku biedrības jubileja.

PASAULĒ 10.–11. lpp.

- ◆ Par iespaidiem un gūto pieredzi Polijas mežu apsaimniekošanā.

INTERESANTII 12–14. lpp.

- ◆ Būvēt no koka ir moderni.
- ◆ Darbu atsākusi Latvijas meža nozarei veltītā izstāde „Iepazīsties – koks!”.
- ◆ Vērtīgā meža velte – zemestauki.

MEDĪBAS 15. lpp.

- ◆ Svarīgākais par mednieku un medību vadītāju apmācību.

MEŽA IEAUDZĒŠANA, PĀPILDINĀŠANA UN KOPŠANA

Mežu ieaudzēt īpašnieks var gan vietās, kur mežs nav izveidojies, gan vietās, kur dabiska mežaudze jau sākusi veidoties, bet kociņu skaits nav pietiekams. Pirmajā gadījumā darbība atbildīs aktivitātei „Meža ieaudzēšana un kopšana”, otrajā – „Ieaugušas mežaudzes papildināšana un kopšana”.

Tiek atbalstīta mežaudžu ieaudzēšana neizmantotās lauksaimniecības zemēs, kuru auglība nav augstāka par 25 ballēm, un platībās, kas Valsts zemes dienests reģistrā uzrādījis kā krūmāji. Ja plāno apmežot auglīgākus zemes gabalus, to platība nedrīkst pārsniegt 2 ha. Lauksaimniecības zemēm uz kūdras augsniem un erozijai pakļautajām zemēm auglības balles netiek ņemtas vērā.

Netiek atbalstīta Ziemsvētku eglīšu stādījumu un īscirtmeta enerģētiskās koksnes plantāciju ierīkošana, kā arī apmežošanas drenētās platībās. Nedrīkst plānot tīraudžu izveidi (izņemot priežu tīraudzes nabadzīgajos meža tipos). Tas nozīmē, ka vismaz ceturtajai daļai ir jābūt kādas citas koku sugas piejaukumam, kas var būt izvietoti vienmērīgi vai grupās, nepārsniedzot 0,2 ha. Ieaudzēt drīkst arī plantāciju mežu, taču koku skaits tajā nedrīkst būt mazāks nekā tad, ja atbilstošo koku sugu ieaudzētu meža platībā. **Maksimālā kopējā platība**, kādu ar Eiropas Savienības atbalstu var apmežot visā pārskata periodā, ir 10 ha.

Gan mežu ieaudzējot, gan papildinot jau esošu audzi, tiek atbalstīta arī trīsreizējā platību kopšana.

Ņemot vērā atbalsta intensitāti – 70%, pretendents pēc darba pabeigšanas par meža ieaudzēšanu saņems 759,50 EUR/ha, par esošās dabiski ieaugušās audzes papildināšanu – 453,60 EUR/ha, bet par kopšanu – 142,80 EUR/ha par katru kopšanas reizi. Tas ir nedaudz mazāk nekā iepriekšējā pārskata periodā, bet pilnīgi pietiekami, lai sagatavotu augsni, nopirktu stādus un samaksātu stādītājiem. Vienīgi jāpievērš uzmanība, lai iegādātie stādi būtu kvalitatīvi ar noteiktu izcelsmi un darbs tiktu veikts pareizi un atbilstoši laikā.

UGUNSGRĒKOS UN DABAS KATASTROFĀS IZNĪCINĀTU MEŽAUDŽU ATJAUNOŠANA

Lai varētu pretendēt uz atbalstu par dabas stihiju izraisīto postījumu novēršanu (pasākums „Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana”), vispirms nepieciešams Valsts meža dienesta (VMD) atzinums par to, ka platība tiešām tikusi iznīcināta vējgāzē, snieglauzē, sniegliecē vai meža ugunsgrēkā. Bebru postījumi šajā gadījumā netiek uzskatīti par dabas stihiju. Ar meža atjaunošanu saprot jebkuras meža

tipam atbilstošas koku sugas stādīšanu, šeit nav obligāta prasība veidot mistraudzes.

Atbalsta likme meža stādīšanai pēc dabas postījumiem ir 1085 EUR/ha, stādījumu kopšanai – 204 EUR/ha. Arī šajā aktivitātē atbalsta trīs kopšanas reizes. Atbalsts intensitāte – 100%.

JAUNAUDŽU RETINĀŠANA UN ATZAROŠANA

Pasākums „Ieguldījumu meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” sevī ietver trīs galvenās aktivitātes – jaunaudžu retināšanu (kopšanu), jaunaudžu retināšanu ar atzarošanu un neproduktīvo mežaudžu nomaiņu un pieaugušo baltalkšņu (Ba) audžu un blīgznu (Bl) audžu nomaiņu. Ba audzes par pieaugušām, šo noteikumu izpratnē, tiek uzskatītas pēc 30 gadu sasniegšanas, bet Bl vecums nav noteikts.

Retināt varēs līdz 10 gadu vecas Ba vai līdz 20 gadu vecas pārējo koku sugu mežaudzes, kā arī vecākas jaunaudzes, ja koku augstums nepārsniedz 10 metrus.

Lai nerastos domstarpības, vai konkrētā audze ir retināma, definēti konkrēti kritēriji. **Par kopjamām atzīstamas platības**, kur kociņu vidējais augstums nepārsniedz 2 m, ja *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumos* ap noteikto minimālo kociņu skaitu nav atbrīvota augšanas telpa vismaz 50 cm rādiusā. Ja kociņu vidējais garums pārsniedz 2 m, tad vai nu ap

vismaz 500 kociņiem nav atbrīvota augšanas telpa vismaz 2 m rādiusā, vai arī paredzēts izcirst vismaz 500 nevēlamos kociņus. Šis nosacījums parasti aktuāls mežaudzēs, kurās kopšanu plānots veikt atkārtoti, lai sasniegtu optimālo koku skaitu. Meža apsaimniekošanas atbalsta plānā jānorāda kopšanas mērķis.

Ja reizē ar jaunaudzes retināšanu tiek izveidota vai saglabāta mistraudze (vai priedes tīraudze nabadzīgos meža tipos), atbalsta intensitāte ir 70% no atbalsta likmes un pēc pasākuma īstenošanas pretendents par viena hektāra retināšanu varēs saņemt 308 EUR. Savukārt tīraudzes gadījumā (citu koku sugu piemistrojums ir mazāks par 25%) atbalsta intensitāte ir 60% un pretendents varēs saņemt 264 EUR par hektāru. Šīs summas ir ievērojami lielākas nekā iepriekšējā atbalsta periodā.

Pasākuma ietvaros līdz ar retināšanu tiek atbalstīta arī **priežu, eglu, bērzu un ozolu atzarošana**, ja to vidējais augstums ir vismaz 6 m un tie aug sekojošos meža tipos: lānā, damaksnī, vēri, gāršā, slapjā damaksnī, slapjā vēri, slapjā gāršā, šaurlapu un platlapu ārenī vai kūdrenī. Lai saņemtu atbalstu, jābūt atzarotiem vismaz 500 kociņiem augstumā, kas nav mazāks par 1/3 kociņa augstuma. Atbalsta apmērs, ko var saņemt pēc pasākuma īstenošanas – 429,10 EUR mistraudzēm (un priedes tīraudzēm nabadzīgos meža tipos) un 368,70 EUR tīraudzēm. ▶

VMD KLIENTU APKALPOŠANAS VIETU NOSAUKUMU MAIŅA

No 2015. gada 1. septembra ir mainīti Valsts meža dienesta (VMD) klientu apkalpošanas vietu nosaukumi – turpmāk meža īpašnieki varēs iesniegt iesniegumus, saņemot pakalpojumu rezultātu vai informāciju **mežniecībās**.

Sakarā ar funkcionālo un strukturālo optimizāciju 2012. gada 1. janvārī par birojiem pārdēvētās klientu apkalpošanas vietas pēc meža īpašnieku ieteikumiem atguvušas savu kādreizējo nosaukumu – mežniecības.

Valsts meža dienesta **mežniecības** atrodas: Aizkrauklē, Alūksnē, Babītē, Bauskā, Balvos, Cēsīs, Daugavpilī, Dobelē, Grobiņā, Gulbenē, Inčukalnā, Jelgavā, Jēkabpilī, Krāslavā, Kuldīgā, Limbažos, Ludzā, Madonā, Ogrē, Preiļos, Rēzeknē, Rīgā, Saldū, Smiltēnē, Talsos, Tukumā, Ventspilī, Valkā un Valmierā.

Precīzākas adreses un kontaktus var skatīt: www.vmd.gov.lv sadaļā Kontakti.

VMD informācija

◀ PAAUGAS RETINĀŠANA UN PAMEŽA PĀRVEIDOŠANA

Pirmo reizi paredzēts atbalsts arī par tādas līdz 10 m augstas mežaudzes retināšanu, kas atrodas zem pieaugušas audzes vainagu klāja, ja pieaugušā meža šķērslaukums ir robežās starp minimālo un kritisko. **Ja ir izveidojusies augtspējīga paauga** – vismaz 50 % no visas nogabala platības un tās augstums skuju kokiem nav mazāks par 0,5 m, bet lapu kokiem – par 1 m un pēc kopšanas paaugas kociņu skaits nebūs mazāks par minimālo saskaņā ar *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumiem*, tad par šīs paaugas retināšanu varēs saņemt ES atbalstu.

Nereti lielas problēmas īpašniekiem sagādā audžu nomaiņa aizsargājamās teritorijās, kurās ir aizliegta kailcirte (piemēram, ūdens aizsargjoslās). Ja platība izretināta līdz atļautajai robežai, tukšajās vietās ātri saaug lazdas u.c. krūmi, kas kavē nākotnes audzes kociņu rašanos. Tagad ar ES atbalstu būs iespējams izcirst krūmus un mazvērtīgos kociņus, ja nepieciešams, tukšās vietās papildinot. Kad jaunie kociņi sasniegs 12 m augstumu, tos varēs uzskaitīt pie audzes kopējā šķērslaukuma, un, ja to skaits būs pietiekams, veco audzi arī novākt.

Atbalsta apmērs (atbalsta intensitāte 70%) paaugas retināšanai un pameža pārveidošanai pēc darbu paveikšanas būs 308 EUR/ha.

Retināšanu ar ES atbalstu konkrētajai audzei var veikt divas reizes piecu gadu periodā, par katru reizi sagatavojot jaunu meža apsaimniekošanas atbalsta plānu un iesniedzot jaunu projekta pieteikumu, bet pārējās minētajās aktivitātēs – vienu reizi.

NEPRODUKTĪVU MEŽAUDŽU NOMAIŅA

Tāpat kā iepriekšējā pārskata periodā, ar ES atbalstu var veikt neproduktīvo mežaudžu nomaiņu, kuras VMD saskaņā ar *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumiem* par tādām būs atzinis.

No jauna meža vērtības uzlabošanā tiek atbalstīta ļoti laba aktivitāte – pieaugušo Ba un Bl audžu nomaiņa, it sevišķi reģionos, kur privāto īpašnieku mežos Ba audzes dominē. Pretendents

var iesniegt projekta iesniegumu mežaudzes nomaiņai arī tad, ja ir jau saņemis VMD izsniegtu apliecinājumu koku ciršanai, bet mežaudzē vēl nav veikti darbi. **Pēc meža izstrādes vismaz piecus gadus cirmā jāatstāj 30 – 50 augtspējīgi koki uz ha**, vispirms izvēloties kokus ar pēc iespējas ilgāku dzīves ciklu, lai tajā maksimāli saglabātu meža vidi.

Atbalsta apmērs (atbalsta intensitāte 70%) neproduktīvo un Ba, Bl audžu nomaiņai pēc darba paveikšanas – 695,10 EUR/ha meža stādīšanai, 142,80 EUR/ha – trīsreizējai kopšanai par katru kopšanas reizi. Ja nomaiņa veikta auglīgos meža tipos, kur kopšana nepieciešama jau mežaudzes ierīkošanas gadā, par vienu kopšanas reizi var saņemt – 214,90 EUR/ha. Šajās aktivitātēs neatbalsta egļu tīraudžu veidošanu.

KAS JĀŅEM VĒRĀ

Jāatceras, ka visās aktivitātēs, kas sevi ietver meža stādīšanu, jāizmanto tikai **sertificēts stādāmais materiāls** un stādāmajai sugai jāatbilst konkrētajam meža tipam saskaņā ar *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumiem* prasībām. Pirms projekta pieteikuma sagatavošanas jāstādā **Meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plāns**. Plānu sagatavo katram meža īpašumam, un to apstiprina VMD. Lauku atbalsta dienests brīdina, ka jābūt piesardzīgiem, **plānojot pasākuma izpildes termiņus**, jo izpildes laika pagarināšana šajā pārskata periodā vairs nebūs tiks vienkārša. Tā iespējama tikai tad, ja pretendents varēs minēt nopietnu iemeslu, kāpēc darbu izpilde kavējusies, un arī šajā gadījumā tas var būt saistīts ar soda sankcijām. Tāpat ļoti nopietni jāpieiet, paredzot darbu apjomu. Pasākumu reglamentējošie MK noteikumi gan pieļauj diezgan lielu iespējamo kļūdu platību uzmērīšanā, taču, ja starpība pārsniegs pieļaujamo un kopējā atbalsta platība samazināsies, pretendents arī tiks piemērotas soda sankcijas. Tādēļ, ja īpašnieks pēc izkopto platību uzmērīšanas šādu neatbilstību ir konstatējis, viņam **savlaicīgi jāgriežas Lauku atbalsta dienestā ar lūgumu izdarīt izmaiņas projektā**, iepriekš to saskaņojot ar VMD. Lai no šādām procedūrām izvairītos, VMD iesaka kopjamās platības uzmērīt jau pirms projekta izstrādes.

JAUNI VĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI

Šajā pārskata periodā notikušas izmaiņas projektu izvērtēšanā. Arī iepriekš projektu vērtēšanā piešķīra punktus, kas tika ņemti vērā, projektus rindojot, taču tas bija aktuāli tikai tajos gadījumos, ja visiem pretendentiem finansējuma nepietika. Tagad ir izstrādāti projektu atlases kritēriji, pēc kuriem tos vērtēs. Lai pretendētu uz atbalstu, **būs jāsavāc minimālais punktu skaits**. Tas neattiecas vienīgi uz dabas postījumu atjaunošanas aktivitāti.

Aktivitātē par meža ieaudzēšanu papildu punktus var saņemt, ja plāno ieaudzēt mežu nabadzīgākā vai erodētā augsnē un krūmāju platībās. Papildu punkti tiek doti arī mazo meža platību īpašniekiem un tiem īpašniekiem, kuri ir meža īpašnieku kooperatīvu vai biedrību biedri, kā arī, ja ir saņemts ilgtspējīga meža apsaimniekošanas sertifikāts.

Arī pasākumā „Ieguldījumu meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” papildu punktus iegūs kooperatīvu un biedrību biedri, mazo meža platību īpašnieki un tie, kuriem ir ilgtspējīga meža apsaimniekošanas sertifikāts. Punktus var saņemt arī, ja plāno kopt mākslīgi ierīkotas mežaudzes, ja plāno retināšanu, kopējo koku skaitu samazinot vismaz par 500 vai arī plānojot audžu nomaiņu, saglabājot vismaz 30 augtspējīgu kokus.

Pirms projekta izstrādes katram pretendents uzmanīgi jāiepazīstas ar projektu atlases kritērijiem, jo uz atbalstu pretendēs tikai tie projekti, kas saņems vismaz minimālo punktu skaitu.

Ši ir pirmā projekta iesniegumu kārta, tādās būs arī turpmāk. Ja kāds arī nepaspēs tajā startēt, varēs to darīt nākamajās, jo meža atbalsta pasākumu plāns derīgs vienu gadu pēc tam, kad VMD to apstiprinājis. Tiem, kuriem ir aktuāli piedalīties jau šajā kārtā, jāpasteidzas ar plānu izstrādi, jo laika maz, ņemot vērā, ka VMD visas plānotās projekta platības jāapseko dabā.

Visos ar projektu plānošanu saistītajos jautājumos var vērsties pie jebkura Meža konsultāciju centra darbinieka. Labprāt palīdzēsim gan ar padomu, gan, piedāvājot veikt meža apsaimniekošanas atbalsta plāna un projekta pieteikuma izstrādi.

Alda Velvere,

MKPC Dienvidkurzemes nodaļa

AIZSARGĀJAMO MEŽA BIOTOPU ATPAZĪŠANA PRIVĀTAJOS MEŽOS

Mežam ir ne tikai ekonomiskā vērtība, bet arī daudz citu ne mazāk nozīmīgu vērtību un funkciju, t.sk. ļoti nozīmīgā ekoloģiskā vērtība, un tam ir liela loma bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

Dabas aizsardzībā liela nozīme ir ne tikai aizsargājamām dabas teritorijām, bet arī saimnieciskajiem mežiem, kur atbilstoši meža likumdošanai tiek aizsargātas noteiktas audzes struktūras, kurām ir būtiska loma bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai mežā, piemēram, **ekoloģiskie koki, lielu izmēru kritālas, stubeņi un sausie koki.**

RAKSTURĪGĀKIE STRUKTŪRAS ELEMENTI

Audzēs, kas attīstījušās dabiski un ir saimnieciskās darbības neskartas vai skartas nenozīmīgi, šādi struktūras elementi ir lielā vairumā. Tos apdzīvo dažādas retas sūnu, ķērpju, piepju, augu, kukaiņu un gliemežu sugas, kas var eksistēt un attīstīties tikai šādos piemērotos apstākļos. Tādas audzes atbilst **dabisko meža biotopu** kvalitātes kritērijiem, bet minētās sugas sauc par **dabisko meža biotopu indikatoraugiem un speciālajām biotopu sugām.**

Audzju ekoloģisko vērtību palielina arī **reljefs**, piemēram, melnalkšņu mežiem raksturīgie ciņi, mežaudzes novietojums gravā vai uz nogāzes, ūdenstilpju tuvums u. c. Nereti privātos mežu īpašumos šādas audzes sastopamas, tāpēc būtu ļoti svarīgi tās prast atpazīt un pasaudzēt no saimnieciskās darbības.

Daudzām sugām būtisks izdzīvošanas faktors ir dzīvotnes lielums un tā sasaiste ar citām piemērotām dzīvotnēm. Ja saimnieciskās darbības rezultātā šīs dzīvotnes (biotopi un struktūras tajos) izzūd, tas rada piemērotu dzīves vietu fragmentāciju un **negatīvi ietekmē daudzu sugu pastāvēšanu.** Minimālais attālums, lai pārvietotos starp biotopu fragmentiem, katrai sugai ir atšķirīgs, sākot no daudziem kilometriem zīdītājiem un putniem līdz dažiem metriem bezmugurkaulniekiem vai sūnu sporām.

BIEŽĀK SASTOPAMIE MEŽA BIOTOPU

Tālāk īsi par dažiem no biežāk sastopamajiem dabiskajiem meža biotopiem privātajos mežos. Jāatzīmē, ka daudzos gadījumos dabiskie meža biotopi vienlaikus atbilst arī kādam Latvijas vai Eiropas Savienības aizsargājamam meža biotopam.

Apšu mežā uz kritālām aug svečtursēnes

SLAPJŠ MELNALKŠŅU MEŽS JEB STAIGNĀJU MEŽS

Parasti aizsargājama biotops ir melnalkšņu, retāk bērzu audzes vai to mistrojums, ar oša un egles piejaukumu uz pārmitrām augsnēm, bieži dumbrāju augšanas apstākļos, kur ir gruntsūdens caurplūdes vai tikai pieplūdes vietas, kā arī pārmitrās ieplakās. Pieaugušas vai pāraugušas mežaudzes, kur raksturīga iezīme ir ciņi ap koku pamatnēm un pastāvīgi vai īslaicīgi pārplūstošas vietas starp ciņiem. Audzē redzami sausu koku stubeņi, sausi vai kalstoši dzeņu vai dzilnu sakalti koki. Kaltušie koki un kritālas ir gan pavisam, gan daļēji satrudējuši, gan tikko svaigi lūzuši, vēja izgāzti. Pamišus esošās sausās, mitrās un pārplūstošas vietas ļauj vienlaikus līdzās pastāvēt sugām ar dažādām augtenes prasībām. Uz ciņiem parasti aug dažādas sūnas, paparades, arī mellenes un lakstaugi, bet ciņu mitrajās malās un uz kritālām mitrumu mīlošas sūnas. Pārplūstošajos klajumos aug grīšļi un slapju vietu augi. Mitruma un noēnojuma pastāvīga klātbūtne nodrošina retu sūnu un ķērpju attīstību uz kritālām un augošiem kokiem.

Slapjš melnalkšņu staignāju mežs

VĒLAMĀIS APSAIMNIEKOŠANAS REŽĪMS

Šādas audzes vēlams atstāt dabiskai attīstībai, bez saimnieciskas darbības. Tas parasti nav liels ekonomiskais zaudējums, jo augsnes ir pārmitras. Līdz ar to mežizstrāde nav vienkārša, koksne bieži nekvalitatīva, bet šādu mežaudžu saglabāšana ir liels ieguvums dabas daudzveidībai. No mežaudzes nav izvācamas kritālas, kas resnākas par 20 cm diametrā, sausie un kalstošie koki, kā arī audze nav nosusināma. Ja tuvumā plānota kailcirte, ap meža biotopu jāatstāj buferjosla 30–40 m platumā, lai saglabātu mikroklimatu, mazinātu vēja ietekmi un novērstu izzūšanu. **Bufejoslā** var veikt koku ciršanu, variējot ar intensitāti, – robežoslā ar biotopu apmēram 10–15 m platumā atstāt daļu pirmā stāva koku, bet tālāk saglabāt tikai otrā stāva kokus, kā arī visā buferjoslas platumā saudzēt paaugu un pamežu. Tomēr konkrēts risinājums jāizvēlas pēc situācijas izvērtēšanas uz vietas – tas būs atkarīgs no reljefa, novietojuma pret valdošajiem vējiem un mežaudžu rakstura apkārt.

Staignāju mežus ļoti **negatīvi ietekmē nosusināšana.** Nereti ir gadījumi, kad senāk mežs bijis nosusināts, bet grāvju ietekme bijusi nebūtiska vai pēdējos gadu desmitos nozīmīgi mazinājusies un mežaudze pēc struktūras atbilst aizsargājamam biotopam (dabiskajam meža biotopam), tajā sastopamas aizsargājamas sugas vai dabisko meža biotopu indikatoraugi. Šajās situācijās nevajadzētu renovēt meliorācijas sistēmas, pilnībā ļaujot atjaunoties hidroloģiskajam režīmam. Šajos gadījumos pieļaujama pēc meliorācijas izaugušās egļu paaugas vai otrā stāva daļēja vai pilnīga izciršana, bet pirms tam par konkrēto situāciju, vai tiešām to drīkst darīt, vajadzētu konsultēties ar nozares ekspertu.

APŠU MEŽS

Parasti dabiska meža biotopa kvalitāte atbilst apšu audzes vai mistraudzes ar

IESPĒJAMS SAVIENOT DABAS UN EKONOMISKĀS INTERESES

Meža biotopu ekspertes SANDRAS IKAUNIECES viedoklis.

Lai gan biežākā ieteicamā apsaimniekošana ekoloģiski vērtīgiem meža biotopiem ir neiejaukšanās, atsevišķos gadījumos iespējams savienot dabas un ekonomiskās intereses. Nereti sastopamas me-

žaudzes, kurās veci ozoli aug salīdzinoši daudz jaunāku koku ielenkumā. Tādas audzes visbiežāk veidojušās, aizaugot ozolu retainēm, kas senāk izmantotas ganībām vai siena ieguvei. Pārtraucot saimniekošanu, teritorijā ieviesušās egles, reizēm bērzi, kas nomāc ozolus un pasliktina to augšanu, pat veicina nokalšanu. Šajos gadījumos, lai paildzinātu veco koku mūžu, ieteicams vismaz to vainagu projekcijas zonā izcirst otrā stāva kokus, uzlabojot apgaismojumu. Ja šādas audzes atrodas blakus ganībām, tās var ietvert arī ganību teritorijā.

Savukārt sausos, nabadzīgos priežu mežos, kuros senāk zeme bijusi klāta baltajiem ķērpjiem, bet nogāzēs ziedēju-

šas meža silpuresnes un smiltāju neļķes, pēdējos gadu desmitos izveidojušās biezas sūnu un melleņu mētru segas, bet skrajās, gaišās priežu audzes aizaugušas ar jaunām eglēm un kļuvušas krietni vien ēnainākas. Kopumā šajos gadījumos dabas daudzveidībai izmaiņas ir nelabvēlīgas. Pazūd iespēja dzīvot sugām, kas atkarīgas no gaišajiem, ķērpjainajiem mežiem, – it īpaši tajos gadījumos, kad mežaudze atbilst aizsargājama biotopa kvalitātes kritērijiem un/vai atrodas aizsargājamā dabas teritorijā, būtu nepieciešams veikt pasākumus ēnainības mazināšanai, no kuriem izplatītākais ir egles izciršana, kas var būt arī ekonomiski izdevīgi.”

IZVĒLAS SAUDZĪGU UN ILGTSPĒJĪGU SAIMNIEKOŠANU

Par pozitīvo pieredzi dabas vērtību apzināšanā privātajos mežos stāsta IVETA DESAINE, SIA „Skogssallskapet” mežsaimniecības speciāliste.

„Katra cilvēka dzīvē pienāk brīdis, kad viņš pēkšņi sāk skatīties uz ierastu lietu ar citām acīm. Tā arī ar mežu ap mums. Vienu dienu tu saproti, ka tā vecā apse vai ne tik pateicīgais cauriēšanai melnalkšņu nogabals ir kaut kas īpašs un kādai sugai izdzīvošanas jautājums.

Saskare ar meža atslēgas un Eiropas biotopiem notiek ikdienā, kad plānojam vienu no mežam „bistamākajām” aktīvi-

tātēm – mežizstrādī.

Kopumā, apsaimniekojot privāto mežu īpašumus, saskare ir ar vairāk nekā 60 apsaimniekošanas modeļiem.

Ir īpašnieki, kas uzņēmusies starptautiskas saistības Latvijas meža vides daudzveidības saglabāšanā, ir īpašnieki, kas bez starptautiskajiem apliecinājumiem tāpat izvēlas saudzīgu un ilgtspējīgu saimniekošanu.

Ja runājam par meža atslēgas biotopu kvalitāti manā redzeslokā esošajos īpašumos, tad ir patiešām maz visām pazīmēm

atbilstošu mežaudžu. Mūsu brīvprātīgi sargājamo nogabalu sarakstā biežāk nonāk mežaudzes, kuras ir uz robežas – it kā jāsargā un it kā varētu būt arī „parasts” mežs.

Tā kā privāto meža īpašnieku meži Latvijā sugu sastāva un apsaimniekošanas ziņā jau vēsturiski ir atšķirīgi, arī biotopi un to daudzveidība ir atšķirīgi. Pārsvārā dominē *Slapjie melnalkšņu staignāji*, ko nemaz nav tik viegli nocirst, vai *Vecu un resnu apšu mežs*, kas arī savu dimensiju, trupes dēļ ir mazāk interesants objekts. Ir, protams, arī tāds retums un senās Latvijas ainavas reliktis kā platlapju mežs un ar baltajiem vitoliem dominējoši upju krasti.”

◀ citiem lapu kokiem pēc 60 gadu vecuma. Tāpat var būt arī apšu audzes ar eglu paaugu vai otro stāvu. Arī šie dabiskie meža biotopi parasti atbilst kādam Latvijas vai Eiropas Savienības aizsargājamam meža biotopam. Raksturīga pazīme ir pāraugušas, bioloģiski vecas apses, kas stipri apaugušas ar piepēm, sūnām un ķērpjiem. Apsēs parasti ir dzeņveidīgo putnu izkalti

Apšu mežs ar liela izmērs kriticalām

dobumi, kuros ligzdo putni. Audze daļēji pašizretinājusies, izgāzti koki, kas veido atvērumus. Raksturīgas resnu dimensiju kriticalas dažādās satrudēšanas stadijās, sausu koku stumbeņi, sausi un kalstoši koki, pameža var būt vecas, lielas lazdas. Ūdenstilpju tuvumā reizēm vērojama bebru darbība, nograuzti un apgrauzti koki, kas biotopa vērtību paaugstina, jo veidojas lielāks mirušās koksnes apjoms. Parasti uz augošu koku stumbriem un kriticalām sastopamas retas sūnu un ķērpju sugas, t.sk. indikatorsugas un speciālās biotopu sugas.

Uz apšu stumbriem ar neapbruņotu aci saredzams plaušķērpis, sūnas tievā gludlapē un nekeras, labi ir pamanāmas nagveida piepes jeb milzu cietpiepes raksturīgās rievās, uz kriticalām aug svečtursēne vai baltiem koralljiem līdzīgā dižadatene u.c.

VĒLAMAIS APSAIMNIEKOŠANAS REŽĪMS

Šīs audzes vēlams atstāt dabiskai attīstībai, bez saimnieciskas darbības. Pārsvārā tās ir malkas audzes, bez nozīmīgiem sortimentiem. To saglabāšana nav liels ekonomisks zaudējums, koksne parasti ir satrupējusi, bet dabai, piemēram, piepes ir ļoti vajadzīgas. Daudzas kukaiņu sugas

dzīvo sēņu auglķermeņos vai izmanto tos barojoties, bet dzeņi bojātajā kokā var izkalt dobumus ligzdošanai un baroties ar kukaiņiem. Šādu audžu saglabāšana ir liels ieguvums bioloģiskajai daudzveidībai. Gan augošās, gan nokritušās vecās apses ir dzīvotnes daudzām ķērpju, sūnu, putnu un bezmugurkaulnieku sugām, tāpēc biotopā nav izvācamas kriticalas, sausie un kalstošie koki.

Aicinām meža īpašniekus apskatīt mežaudzes. Ja ir novērojamas līdzīgas pazīmes, pirms koku ciršanas paaicināt meža biotopu nozares ekspertu izvērtēt audzes, lai iegūtu pilnīgu informāciju par sava meža īpašuma bioloģiskajām vērtībām un tālāk lemtu par optimālu un pareizu apsaimniekošanas režīmu, iespējami saudzējot meža īpašumā esošās dabas vērtības.

Ludvigs Karvelis,
MKPC, meža biotopu eksperts
Sandra Ikauniece,
meža biotopu eksperte

Materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansālu atbalstu.

BALTALKSNIS – ĀTRAUDZĪGS KOKS VAI NEZĀLE?

Baltalksnis ir tā koku suga, par kuru sabiedrībā ir vispretrunīgākie uzskati. Tas aizņem 10% no kopējās mežaudžu platības un 13% no kailcirtē nocirstās platības.

Daļa meža īpašnieku baltalksni uzskata par galēji mazvērtīgu koku, kurš no personīgā meža būtu izskaužams. Par to liecina arī likumdošanas normas – baltalksnim nav cirtmeta, tātad to var nocirst, kad vien īpašniekam ienāk prātā, baltalkšņu jaunaudzes nav arī obligāti jākopj.

Pastāv arī radikāli pretējs viedoklis, un arī tas izklausās pamatots – baltalksnis ātri sasniedz cērtamas dimensijas. Laikā, kamēr ciršanas vecumu sasniedz bērzs un egle, baltalkšņa audzes var nocirst divreiz. Par to, ka šādam viedoklim ir daudz piekritēju, liecina tas, ka privātajos mežos pēc platības aptuveni 26 % izcirtumu tiek atjaunoti ar baltalksni.

BALTALKSNIS – ĀTRAUDZĪGA KOKU SUGA

Tātad – ko īsti zinām par šo koku sugu? Līdz 30 gadu vecumam baltalksnis tiešām ir ātraudzīgs, šajā vecumā krājas pieauguma ziņā ar to var sacensties tikai apse. Pēc 40 gadu sasniegšanas gan augšanas ātrums krasi samazinās, tādēļ ilgāk saglabāt šīs sugas audzes nav ekonomiska pamata. Baltalksnis pēc nociršanas labi atjaunojas dabiski – gan ar sēklām, gan sakņu atvasēm. Sēklas šīs sugas koki sāk ražot agri – jau 5 – 10 gadu vecumā, un tās nogatavojas rudenī: septembrī, oktobrī. Baltalkšņu sēklas var ievākt arī pats – ar visiem čiekuriņiem, pēc tam tie jāizkaltē. Tikai nedrīkst nokavēt ievākšanas brīdi, kamēr sēklas vēl nav izbīrušas. Jātceras, ka sēklu didzība nav visai augsta – pareizi ievāktām sēklām ne vairāk kā 30 – 50%. Baltalksnis ir visai ēncietīgs un nav izvēlīgs augšanas apstākļu ziņā. Zināms, ka alkšņu audzes uzlabo augsni, piesaistot atmosfēras slāpekli. Savukārt, lapu nobīrām sadaloties, veidojas saldaiss trūdš, kas nepaskābina augsni, tādēļ nav problēmu šādu zemi atkal izmantot lauksaimniecībai.

Ir zinātniski pierādīts, ka baltalkšņu piemistrojums egļu audzēm uzlabo to sanitāro stāvokli, jo tas rada labvēlīgus apstākļus mikrosēnes *Trichoterma sp* attīstībai, kas samazina trapes iespējas. Baltalksnis tiek izmantots arī kā sedzējaudze, ja vēlas izaudzēt ozolu mežu. Lai ozolu stumbri veidotos kvalitatīvi, tam nepieciešams sānu noēnojums, atstājot brīvu galotni. Baltalksnis šim mērķim ir piemērots, jo nebaidās apēnojuma. Ir izpētīts, ka baltalksni var izmantot arī, lai palīdzētu atjaunot degumus nabadzīgajos priežu tipos. Baltalksnis šajā gadījumā kavē virsāju veidošanos, ku-

Foto: S. Grundšteine

Kaspars Liepiņš semināra dalībniekiem uzskatāmi demonstrē baltalkšņa augšanas gaitu

Ievērojamie baltalkšņa pieaugumi apliecina, ka baltalksnis tik tiešām ir ātraudzīga koku suga

ri atjaunošanos ar priedi padara praktiski neiespējamu.

Šai koku sugai nav arī nozīmīgu kaitēkļu. Lapgraužu – zilu, spīdīgu vabolišu – postījumi ir novērojami vasaras otrā pusē, kad aktīvais augšanas periods praktiski beidzies, tādēļ nekādu nozīmīgu kaitējumu kokiem tie nenodara. Tuvējās kaimiņvalstīs gan ir konstatēta kāda bīstama sēņu slimība – *Phytophthora alni*, kas izraisa baltalkšņu nokalšanu. Slimība izplatās pa ūdeni, bet pagaidām līdz mūsu zemei tā vēl nav atnākusi.

JĀIZLEMJ, KĀDAM MĒRĶIM AUDZE PAREDZĒTA

Audzējot baltalksni, saimniekam savlaicīgi būtu jāizlemj, kādam mērķim audze paredzēta, jo no tā atkarīga kopšanas intensitāte. Ja tiek audzēta enerģētiskā koksne, pēc kopšanas būtu jāpaliek 3000–4000 kociņu uz ha. Šādas audzes cērtamas jau 17 – 20 gadu vecumā. Ja baltalksni paredzēts audzēt ilgāk, lai iegūtu arī taras klučus, jākopj intensīvāk, atstājot 2000 kociņu uz hektāra. Baltalkšņu audžu kopšana būtu veicama, kad kociņi sasnieguši 2 – 3 m augstumu – katrā ziņā, ne vēlāk kā piektajā gadā pēc nociršanas. Ja ir vēlēšanās, audzes var kopt atkārtoti, bet kopšanas ietekme uz augšanas gaitu otrajai kopšanai ir mazāka. Ja pirmreizējā kopšana nav bijusi veikta, audzei sasniedzot 10 m augstumu, retināšana koku augšanas gaitu būtiski neuzlabos. Šī paša iemesla dēļ nav lietderīgi plānot krājas kopšanas cirti baltalkšņu audzēs.

Pašlaik pie mums nav iespējams iegādāties sertificētus baltalkšņu stādus, jo līdz šim pēc tiem nav bijis pieprasījuma. Tā kā pašlaik baltalksnis ir iekļauts enerģētisko sugu sarakstā, par kuru audzēšanu var saņemt Eiropas Savienības (ES) atbalstu, iespējams, šajā ziņā kaut kas mainīsies, jo, kā zināms, pieprasījums rada piedāvājumu.

Dabā sastopams arī baltalkšņu un melnalkšņu hibrīds. Īpaši bieži tāds neveidojas, jo abas alkšņu sugas zied atšķirīgos laikos, apmēram ar divu nedēļu intervālu. Hibrīdiem ir labāka stumbru kvalitāte un

◀ koksnes mehāniskā izturība nekā baltalksnim, un tas ir ātraudzīgāks nekā melnalksnis. Diemžēl hibrīdalksni ir ļoti problemātiski mākslīgi pavairo, audzējot stādus. Sēklas, kā jau visiem hibrīdiem, nesaglabā mātesauga īpašības, un tām ir ļoti slikta dzīvība. Arī spraudeni apsakoņas vāji. Vienīgā teorētiskā iespēja būtu audzēt stādus no šūnu meristēmas, līdzīgi kā hibrīdapsēm, bet šāds stādāmais materiāls būtu ļoti dārgs, tādēļ Latvijā netiek audzēts.

Viss iepriekšminētais pilnībā it kā runā par labu baltalksnim kā sugai mūsu mežos. Ir tikai viens ļoti nozīmīgs un svarīgs „bet!”. Baltalkšņa koksnei ir visai mazas izmantošanas iespējas. No šīs sugas gatavo tikai dažus sortimentus – taras klučus no resnākajiem, tehnoloģisko koksni (tā saukto baltalkšņa papirmalku) un kuriņamo malku. Nevienam no tiem nav īpaši augsta cena. Turklāt, domājot par tālāku nākotni, – pieprasījums pēc malkas, bez šaubām, saglabāsies, bet, vai paaugstinoties dzīves līmenim, saglabāsies mazās taras ražotnes, nav gan zināms.

BALTALKŠŅA AUDZES IESPĒJAMS SEKMĪGI NOMAINĪT

Kāda tad ir alternatīva? Baltalkšņa audzes ir iespējams sekmīgi nomainīt ar egles vai bērza audzēm. Iespējams stādīt arī cietos lapu kokus, piemēram, sarkano ozolu. Priedes ieaudzēšana gan varētu izrādīties problemātiska, jo tā ir izteikti saulī mīloša suga, turklāt stādi, kā likums, ir visai mazu izmēru. Lai ātraudzīgās alkšņu atvases stādījumus nenomāktu, stādījums būtu ļoti bieži jākopj.

Ja plāno alkšņu audžu vietā stādīt citu, noteikti būtu iepriekš jāsapatavo augsne. Augsnes sagatavošanas procesā tiek saurastīta iepriekšējās sugas sakņu sistēma, un tas kavē atvašu augšanu. Nav mazs-

rīgi, ka šādi platība tiek nomarķēta, līdz ar to stādus viegli var atrast, pat ja atvases blīvi saaugušas.

Iespējams stādīt arī zem baltalkšņu vainagu klāja, tos iepriekš izretinot. Šajā gadījumā augsne netiek gatavota. Taču nocirstie alkšņi, tieši tāpat kā izcirtumā, ražo atvases, tādēļ tas nesamazina kopšanas vajadzību. Turklāt, vēlāk novācot palikušo pieaugušo audzi, stādījums tiks bojāts, lai cik uzmanīgi tiktu veikta cirsmas izstrāde.

Protams, ierīkojot stādījumu baltalkšņu izcirtumā, būs nepieciešama vairākkārtēja kopšana. Kopšanas biežums atkarīgs no tā, cik strauji konkrētajā vietā atvases aug, kā arī no tā, cik tās ir biezas. Ir pārbaudīts: tautas gudrība, ka atvases jāzāgē vecā mēnesī, tad tās aug lēnāk, – atbilst patiesībai. Vislabāk kopšanu plānot vasaras otrā pusē, kad stumbros uzkrātas barības vielu rezerves. Protams, ja stādīts bērzs, pirmajos gados sezonā var iznākt kopt vairākkārt, jo šī suga necieš noēnojumu. Tādēļ svarīgi izvēlēties liela izmēra bērza stādus, tas kopšanas vajadzību samazinās. Mitrās vietās iespējams stādīt arī melnalksni.

Protams, sugu nomaina šādā veidā prasa diezgan lielus kapitālieguldījumus. Taču labā ziņa ir tā, ka, iespējams, jau rudenī būs pieejams ES atbalsts šādam mērķim. Atbalsts pilnībā segs augsnes sagatavošanas, stādu iegādes, stādīšanas un arī kopšanas izmaksas, taču sīkāk par atbalsta saņemšanas nosacījumiem pastāstīsim tad, kad būs izsludināti reglamentējošie Ministru kabineta noteikumi.

VAI TAS IR EKONOMISKI IZDEVĪGI?

Tātad ar ES atbalstu būs iespēja savu mežu dažādot. Bet vai tas ir ekonomiski izdevīgi? Galu galā tas, ka vienas egļu „ražas nogatavošanās” laikā iespējams

iegūt divas baltalkšņu ražas, nav noliedzams. Lai noskaidrotu gala ieguvumu, jāveic aprēķini. Protams, nav iespējams zināt, kādi būs koksnes sortimenti pēc daudziem gadiem un cik tie maksās, tādēļ aprēķinos par pamatu tiek ņemtas vidējās sortimentu cenas pašlaik. Pieņemot modeli, ka baltalkšņu audze tiek cirsta 30 gadu vecumā un tās krāja ir apmēram 180 m³/ha, pārdojot sortimentus (un ņemot vērā arī izstrādes izmaksas), ieguvums ir 1850 euro/ha.

Veicot aprēķinus par egļu audzi, tiek pieņemts, ka tā nocērtama 60 gadu vecumā „caurmēra” cirtē (kas pilnīgi iespējams, jo tiek plānota arī savlaicīga krājas kopšana). Vidējā koptas egļu audzes krāja šajā vecumā – 280 m³/ha. Ienākums no hektāra – 12 300 euro. Salīdzinot ar divās baltalkšņu „ražās” iegūtajiem 3700 – tas ir vismaz 3,3 reizes vairāk. Pamainot sortimentu cenas, galarezultāts naudas izteiksmē var atšķirties, bet ne būtiski.

Protams, neapgājams paliek arguments, ka alkсни saimnieks cer nocirst pats, bet egle labākajā gadījumā tiks mazbērniem. Bet arī tas mežs, ko cērt pašreiz, ļoti bieži nav saimnieka paša audzēts. Turklāt, apmēram 30 gadu vecumā veicot kopšanas cirti egļu audzē, būs iespējams iegūt naudas līdzekļus. Galu galā – vai tā nebūs brīnišķīga dāvana, teiksim, mazmazdēlam no vecvectēva? Nocērtot 5 ha egļu meža, viņš iegūs pamatu pastāvīgas dzīves uzsākšanai! Kas par to, ka opītis uz to noskatisies no mākoņa maliņas...

Raksta tapšanā izmantoti LVMI „Silava” vadošā pētnieka, dr.silv. Kaspara Liepiņa un Dienvidkurzemes virsmežniecības virsmežziņa Jāņa Iesalnieka lekciju materiāli.

Alda Velvere,
MKPC Dienvidkurzemes nodaļa

KAS APSKĀDĒJIS ALKŠŅUS?

Kas šovasar ir uzbrucis alkšņiem – gan baltalkšņiem, gan melnalkšņiem ir brūnas nokaltušas lapas. Ieskatoties redzams, ka tās ir caurtiklotas un kāds ir tās izēdis. Kas to ir izdarījis, agrāk nekā tās netika manīts? Vietām ir diezgan nopietni bojājumi – vietām lieli melnalkšņi ir pilnīgi bez lapām. Cik tas ir nopietni, vai tas nebūs liktenīgi? Vai ir pamats uztraukumam?

Jautā Margarita no Aknīstes

Pie vainas ir alkšņu zilais lapgrauzis (*Agelastica alni L.*), Latvijā ļoti plaši sastopama suga. Vairāk vai mazāk izteiktus lapu grauzumus – skeletējumus var redzēt gandrīz katru gadu. Saimniekaugi ir baltalksnis un melnalksnis, mazākā mērā lazda, vitols. Šim kaitēklim raksturīga vie-

na paaudze gadā. Vaboles no ziemošanas vietām (mizas plaisām, nobīrām un zemesdzes) izlien līdz ar lapu plaukšanu (martā, aprīlī). Papildus barojas ar jaunajām lapām un dēj olas, parasti lapu apakšpusē. Pēc pāris nedēļām parādās kāpuri, kas grauž caurumus, skeletē lapas. Apmēram pēc mēneša kāpuri nolaižas zemsegā, kur iekūņojas. Jaunās vaboles parasti parādās jūlijā. Daļa vaboļu paliek ziemot, bet daļa dodas papildus baroties. Savairošanās gados alkšņi pilnībā tiek atlatoti lielās platībās, tomēr ietekme uz kokiem niecīga, jo lielākais kaitējums notiek veģetācijas sezonas beigās. Nākamajā gadā koki atkal saplaukst, un nav ne mīņas no iepriekšējā gada bojājumiem.

Atbildi sagatavoja

Dr. Biol. Agnis Šmits,
LVMI „Silava” vadošais pētnieks

MEŽA UN KOKSNES PRODUKTU SERTIFIKĀCIJA LATVIJĀ

Pēdējo 20 gadu laikā Latvijā ir pieaugusi meža apsaimniekošanas intensitāte, meža īpašnieki kļuvuši aktīvāki – ir apzināta sava īpašuma vērtība, tiek realizēti ES atbalsta projekti, tiek apgūtas jaunas zināšanas meža audzēšanā un dabas vērtību saglabāšanā. Kopumā ir palielinājusies ietekme uz vidi, kas savukārt ietekmē bioloģisko daudzveidību, kultūras mantojumu, dabas resursus un šo jomu mijiedarbību. Ekonomiski izdevīgu saimniekošanu iespējams apvienot ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Dabas resursu saglabāšanai nav nepieciešams koku ciršanas pilnīgs aizliegums, saimniekošana ir iespējama arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

KĀ RADĀS MEŽA SERTIFIKĀCIJA?

Pasaulē 20. gadsimta 80. gadu beigās sabiedrībā radās bažas par pieaugošajiem atmežošanas tempiem, vides degradēšanos un intensīvas meža apsaimniekošanas radīto sociālo spriedzi. Pēc vairākus gadus ilgušām, intensīvām konsultācijām 10 valstīs 1993. gadā tika dibināta FSC® (*Forest Stewardship Council* / Meža uzraudzības padome), lai gūtu atbalstu starptautiskas sertifikācijas un akreditētas sistēmas izveidei, kura ietvertu arī dabisko mežu un koku plantāciju apsaimniekošanu. FSC ir starptautiska bezpeļņas organizācija, lai visā pasaulē veicinātu atbildīgu mežu apsaimniekošanu.

Savukārt 1999. gadā pēc Eiropas valstu mazo meža īpašnieku iniciatīvas tika dibināta starptautiska organizācija PEFC (*Pan European Forest Certification* / Programma meža sertifikācijas sistēmu novērtēšanai), kas šobrīd arī nodrošina neatkarīgu nacionālo meža sertifikācijas sistēmu novērtēšanu un starptautisku atzišanu.

Sertifikācijas uzdevums ir uzlabot meža apsaimniekošanu un piedāvāt patērētājam meža produktus, kuru izcelsmes vietā ir ievērotas vides un sociālās prasības.

KO NOZĪMĒ MEŽA SERTIFIKĀCIJA?

Kas tiek sertificēts – mežs, koksne vai meža apsaimniekotājs? Mežam kā ekosistēmai nav nepieciešama sertifikācija – tas var pašregulēties un pastāvēt pats par sevi, **bet sertifikācija ir nepieciešama cilvēka veiktajām darbībām mežā.** Tātad, runājot par meža sertifikāciju, mums ar to jāsaprot cilvēka darbības mežā jeb meža apsaimniekošanas prakses novērtējums.

Lai novērtētu meža apsaimniekošanas kvalitāti, ir nepieciešami standarti, un prasības, kas jāievēro meža apsaimniekošanā, lai tā būtu atzīstama par atbildīgu un ilgtspējīgu, lai mežs un meža zemes tiktu apsaimniekotas tādā veidā un intensitātē, kas saglabā to dabas daudzveidību, produktivitāti, dzīvotspēju un mežu spējas pildīt svarīgas ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās funkcijas tagad un nākotnē, vietējā,

valsts un globālā līmenī un neradītu postījumus citām ekosistēmām.

Meža sertifikācijas standarti tiek izstrādāti, balstoties uz meža nozares uzņēmumu, profesionālo asociāciju, izglītības un zinātnes institūciju, vides un sociālo jomu speciālistu un organizāciju priekšlikumiem. Izstrādājot šos standartus, tiek panākts kompromiss starp ekonomiski izdevīgu un vidi saudzējošu, sabiedrības interesēs orientētu meža apsaimniekošanu.

MEŽA SERTIFIKĀCIJAS SISTĒMAS LATVIJĀ

Latvijā tiek izmantotas divas starptautiskas meža sertifikācijas sistēmas – FSC un PEFC, kuru ietvaros tiek sertificēta gan meža apsaimniekošana, gan koksnes piegādes ķēde:

* **Meža apsaimniekošanas sertifikāts** apliecina, ka meža īpašnieks vai apsaimniekotājs mežus apsaimnieko atbilstoši standartā noteiktajiem kritērijiem – atbildīgi un ilgtspējīgi.

* **Koksnes piegādes ķēdes sertifikāts** apliecina, ka uzņēmumā tiek precīzi uzskaitīta koksnes plūsma, lai nodrošinātu tās izsekojamību no cirsmas līdz pat pircējam.

FSC MEŽA SERTIFIKĀCIJAS SISTĒMA

FSC meža apsaimniekošanas sertifikācijas standarts ir starptautisks, kura pamatā ir visā pasaulē vienādi 10 principi. Katram no tiem ir noteikti vairāki kritēriji, kuru prasības atbilstoši vietējiem apstākļiem tiek noteiktas indikatoros. FSC sertifikācija ir izveidota kā tirgus instruments, lai patērētāji, izvēloties produktus ar FSC zīmi, varētu būt droši, ka to izcelsme ir vides prasībām atbilstoši, ekonomiski dzīvotspējīgi un sociāli atbildīgi apsaimniekoti meži. Tādā veidā patērētāji atbalsta atbildīgu meža apsaimniekošanu.

FSC mežu apsaimniekošanas principi un kritēriji nosaka virkni prasību meža apsaimniekotājam, t.sk.:

- ievērot visus normatīvos aktus;
- uzlabot mežstrādnieku un sabiedrības sociālo labklājību;

- uzturēt un atjaunot meža ekosistēmu, tās bioloģisko daudzveidību, resursus un ainavas;

- dokumentēt plānotās darbības un rīkošības atbilstoši apsaimniekošanas plānam;

- plānot un veikt arī plantāciju apsaimniekošanu.

Piemēram, meža darbos jā saglabā bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai nozīmīgi struktūras elementi: 10 augtspējīgi ekoloģiskie koki uz katru cirsmas hektāru, 8 mirušās koksnes vienības, kopšanas cirtēs jāveido mistrojums, jā saglabā aizsargājami biotopi. Tāpat noteiktas prasības augu aizsardzības līdzekļu izmantošanā, atkritumu apsaimniekošanā, ierobežotas iespējas veikt atmežošanu u.c.

Imants Krūze, FSC pārstāvis Latvijā, piebilst, ka laika gaitā attīstās izpratne par dažādu nosacījumu nepieciešamību, kas atbilst atbildīgai meža apsaimniekošanai. Tādēļ FSC standarta prasības tiek pārskatītas reizi piecos gados, lai tajās veiktu nepieciešamās izmaiņas.

Pasaules Dabas Fonda direktors Jānis Rozītis uzsver, ka, pateicoties FSC, Latvijā stingrākas kļuvušas augsnes, ūdenstilpju aizsardzības, dabas aizsardzības prasības meža darbos, ierobežots ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu pielietojums un mazināti atkritumu apjomi mežā. Sertifikācija pieprasa nodrošināt īpaši aizsargājamu sugu un bioloģiski augstvērtīgu mežu aizsardzību. FSC uzrauga darba drošības nosacījumu ievērošanu meža strādājošajiem. FSC Latvijā ir radījis iespēju arī sabiedrībai līdzdarboties mežu apsaimniekošanas plānošanā, izsakt priekšlikumus par meža apsaimniekošanas praksi pagastā vai novadā.

FSC meža apsaimniekošanas sertifikācija pasaulē tiek plaši īstenota dažādu īpašumtiesību mežos – valsts, uzņēmumu, baznīcu, pašvaldību, privāto īpašnieku un citu apsaimniekotāju mežos.

PEFC MEŽA SERTIFIKĀCIJAS SISTĒMA

PEFC ir starptautiska, nevalstiska, neatkarīga bezpeļņas organizācija, kas veicina ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu. Starptautiskā PEFC padome darbojas kā jumta organizācija. Tā apstiprina katras valsts nacionālās meža sertifikācijas sistēmas. PEFC Latvijas padomes valdes locekle Aiga Grasmāne uzsver, ka tieši šis faktors ir ļoti būtisks. Katras valsts un reģiona klimatiskie, kultūrvēsturiskie, sociālie aspekti, kā arī mežsaimniecības tradīcijas ir atšķirīgas, tāpēc ir tik svarīgi izstrādāt savu nacionālo standartu, kurā šie aspekti ir ņemti vērā un meža īpašniekiem ir saprotami un pieņemami. **Meža apsaimniekošanas standarts** izstrādāts 2010. gadā un sertifikācijas prasības piemērojamas visā Latvijas teritorijā visiem

(Turpinājums 16. lpp.)

LATVIJAS MEŽA ĪPAŠNIEKU BIEDRĪBAI JUBILEJA!

Latvijas Meža īpašnieku biedrībai šogad aprit 10 gadi. Atskatisimies, kā biedrībai ir veicies šajā laikā, kas izdarīts meža īpašnieku labā un vai biedrības dibinātāji var būt gandarīti par tās veikumu.

Meža īpašnieku biedrība ir dibināta 2005. gada 2. septembrī, sanākot kopā 6 principiāli dažādiem, bet drosmīgiem vīriem.

2006. gadā izdodas panākt, ka iedzīvotāju ienākuma nodoklis par koku pārdošanu nevienai fiziskai personai nav jāmaksā, un šādi nosacījumi, ņemot vērā 2005. gada vētras postījumus, ir spēkā vismaz vēl 2 gadus.

Diskusijās ar VAS „Latvenergo” izdodas panākt grozījumus Ministru kabineta noteikumos, kas nosaka, ka, būvējot jaunas elektrolīnijas vai rekonstrējot vecās, ja tā rezultātā zemi vairs nevar izmantot meža audzēšanai, zemes īpašniekam ir jāsaņem vismaz viens lats par vienu kvadrātmetru zemes.

2007. gadā biedrība tiek uzņemta Eiropas zemes īpašnieku organizācijā – ELO. Iesniegti priekšlikumi Lauku attīstības programmai (LAP) 2007-2013, un sarunās ar Valsts meža dienestu panākta vienošanās, ka meža īpašnieks par savu īpašumu var saņemt informāciju no Meža valsts reģistra.

2008. gadā biedrība tiek uzņemta Eiropas nozīmīgākajā meža īpašnieku organizācijā – Eiropas Privāto meža īpašnieku konfederācijā jeb CEPP.

2010. gadā izdodas panākt, ka Eiropas Savienības atbalstu mežsaimnieciskajiem

Foto: A. Grasmane

Jubilejas pasākumā tika godināti Latvijas Meža īpašnieku biedrības dibinātāji (no kreisās): K. Blūms, G. Skudriņš, I. Gūtmanis, L.G. Hedlunds, U. Biķis

pasākumiem neapliek ar iedzīvotāju ienākuma nodokli.

2011. gadā ir notikusi meža īpašnieku pārstāvošo organizāciju konsolidācija un mainīts nosaukums uz LATVIJAS Meža īpašnieku biedrību.

2012. gadā pēc vairāku gadu pūliņiem tiek panākti grozījumi Eiropas atbalsta nosacījumos, un meža īpašnieks var saņemt atbalstu arī par saviem spēkiem veiktu meža kopšanu, pakalpojums obligāti vairs nav jāpērk.

Ar izmaiņām Kooperatīvo sabiedrību likumā vainagojas biedrības atbalsts meža īpašnieku kooperācijas attīstībai. Likumā tiek ieviests termins – meža īpašnieku pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība.

2013. gadā kompensācijas par saimnieciskās darbības aprobežojumiem kļūst

taisnīgākas. Likuma grozījumos tiek akceptēti biedrības priekšlikumi, un kompensācijas var saņemt visi īpašnieki, neatkarīgi no tā, kad īpašums tiek iegūts, kompensāciju apmēram jābūt adekvātam un tās maksā katru gadu.

Kopā ar reģionālajām meža īpašnieku organizācijām tiek panākts finansējums vēl divām jaunaudžu kopšanas kārtām.

Par biedrības biedru kļūst Latvijas Evanģēliski Luteriskā baznīca.

2014. gadā tiek noorganizēti divi lieli starptautiski pasākumi – pirmo reizi Baltijas valstīs notiek Eiropas Meža īpašnieku ģenerālā asambleja un vēlāk rudenī arī Eiropas zemes īpašnieku organizācijas ģenerālā asambleja.

Aiga Grasmane,
LMIB izpilddirektore

KOKU SUGU ILGTSPĒJĪGAS SELEKCIJAS TĒMAI VĒLTĪTA KONFERENCE

Šā gada septembrī Latvijā notika starptautiska mežzinātnes konference, kas bija veltīta meža atjaunošanas un koku sugu ilgtspējīgas selekcijas tēmai.

Konferences organizatori bija Latvijas Valsts mežzinātnes institūts (LVMI) „Silava” sadarbībā ar Igaunijas Dabaszinātņu universitāti un starptautiskajām organizācijām: NordGen Forest un EFI-NORD-SNS Meža atjaunošanas grupu. Konferencē piedalījās vairāk nekā 70 dalībnieku.

15. septembrī notika konferences sesija, kurā uzstājās uzaicinātie lektori no Baltijas un Ziemeļeiropas valstīm. Dalībniekus ar situāciju meža atjaunošanā un koku sugu selekcijā iepazīstināja LVM „Sēklas un stādi” vadītājs Guntis Grandāns un LVMI „Silava” vadošais pētnieks Kaspars Liepiņš.

Lielākā daļa referātu tika veltīta tēmām, kas saistītas ar koku adaptācijas spēju izpēti. Tā kļuvusi par īpaši aktuālu tematu mūsdienu mainīgā klimata apstākļos. Gan referātos, gan diskusijās tika uzsvērtā nepieciešamība saglabāt koku

ģenētisko daudzveidību, kas ir priekšnoteikums sekmīgai koku sugu adaptācijai mežos nākotnē. Šobrīd mūsu valstī un citās reģiona valstīs pielietotās meža selekcijas un atjaunošanas metodes nekādā ziņā nerada bažas par mežu ģenētisko resursu noplicināšanu.

Nākamajā konferences dienā notika izbraukuma sesija, kuras laikā dalībnieki iepazīstinās ar izmēģinājumu objektiem SIA „Rīgas Meži” un AS „Latvijas valsts meži” mežu platībās, kā arī apmeklēja AS „Latvi-

jas Finieris” kokaudzētavu „Zābaki”. Viesi no ziemeļvalstīm īpaši atzinīgi vērtēja mūsu pieredzi lapu koku sugu apsaimniekošanā, jo šo valstu mežos lapu koku īpatsvars ir salīdzinoši neliels. Atzinīgi vārdi tika teikti par Latvijas mežzinātnieku un nozares ciešo sadarbību, ko lieliski ilustrē AS „Latvijas Finieris” iniciētā „Bērzu programma” un AS „Latvijas valsts meži” atbalsts pētījumiem meža koku selekcijā.

Kaspars Liepiņš,
LVMI „Silava”

Foto: J. Liepiņš

Konferences dalībnieki priedes atjaunošanas eksperimentā SIA Rīgas Meži mežu platībā Garkalnē

POLIJAS MEŽKOPJU PIEREDZE

Šogad aprīli notika Valsts meža dienesta darbinieku pieredzes apmaiņas brauciens uz Poliju, lai iepazītos ar Polijas Valsts meža dienesta darba pieredzi, dažādām problēmām un to risinājumiem meža ugunsapsardzības, vides aizsardzības, mežsaimniecības un medību saimniecības jautājumos. Par iespaidiem un gūto pieredzi lūdzu pastāstīt brauciena dalībniekus.

POLIJAS MEŽU APSAIMNIEKOŠANA

Par Polijas mežu apsaimniekošanu pastāstīja **Astra Boļe** (Ziemeļvidzemes virsmežniecība).

Cik Polija ir bagāta ar mežiem, kas veic to uzraudzību, kāda ir struktūra?

Vispirms apmeklējām Suvalku virsmežniecību, kur mūs iepazīstināja ar Polijas Valsts meža dienesta struktūru, funkcijām un pienākumiem, kā arī ar virsmežniecības ikdienas darbu.

Polijā mežainums, salīdzinot ar Latviju, nav liels – tikai 29%. Uz vienu iedzīvotāju teorētiski iznāk 0,24 ha meža. Meža zemes aizņem 9,2 milj. ha. No tām ap 80% ir valsts meži, t.sk., 2% nacionālie parki, 19% privātie meži, 1% pašvaldību meži. Valdošā koku suga valsts mežos ir priede (61,7%). Tad seko ozols (7,5%), bērzs (6,8%), egles (6,2%), skābardis (5,7%), melnalksnis (4,7%), lapegle u.c.

Suvalku virsmežniecībā vidējais audžu vecums ir 66 gadi, vidējā krāja 347 m³/ha, vidējais pieaugums gadā 8,9 m³/ha. Diezgan daudz ir arī purvu un mitru mežu.

Mežu apsaimniekošanu Polijā regulē 1991. gadā pieņemtais Meža likums. Visu valsts mežu apsaimniekošanu, sākot ar atjaunošanu, kopšanu un beidzot ar ciršanu un realizāciju, kā arī darbības uzraudzību un kontroli, veic viena iestāde – Valsts meža dienests, kas ir Vides ministrijas pakļautībā. To vada ģenerāldirektors, ar ģenerālo direkciju Varšavā. Nākamais zemākais līmenis ir 17 reģionālās direkcijas, kuras sadalītas 430 virsmežniecībās.

Suvalku virsmežniecības kopējā platība ir 115 900 ha, bet meža zemes aizņem tikai 14 280 ha. Tās sadalītas 11 mežziņos uzraugāmās teritorijās. Katram mežziņim ir viens, retos gadījumos divi palīgi. Kopā Suvalku virsmežniecībā strādā 57 štata darbinieki. Meža darbus veic firmas, kuras izvēlas konkursa kārtībā. Vidēji mežos strādā ap 80 līgumstrādnieku.

Kā notiek mežu apsaimniekošana?

Meža inventarizācija notiek ik pēc 10 gadiem, un to veic Finanšu ministrijai pakļauta iestāde. Vienlaikus ar inventarizāciju tiek sastādīts arī desmitgades meža apsaimniekošanas plāns. Vadoties pēc šī plāna, nākamais 10 gadus tiek organizēti visi meža apsaimniekošanas darbi. Ciršanas atļaujas jeb, kā Latvijā, apliecinājumi

Iepazīšanās ar dabas aizsardzības procesu un konkrēto Ainavu aizsardzībai izvēlēto teritoriju

netiek rakstīti. Cirsmu fondu sagatavo mežziņi. Noligtie mežizstrādātāji savu darbību beidz ar kokmateriālu pievešanu pie ceļa. Raksturīgi, ka mežizstrādes darbi galvenokārt tiek veikti ar motorzāģiem, harvesteru ir salīdzinoši maz. Mežizstrādes darbos 52% kubatūras nāk no galvenās cirtes, 48% – no starpcirtes.

Izsoles sortimentu realizācijai rīko meža dienests. Lielākā daļa no ienākumiem par realizēto koksni paliek virsmežniecības rīcībā, neliela summa jāiemaksā valsts budžetā un 14% – meža fondā. No šī fonda tiek atbalstīti dažādi mežsaimnieciskie pasākumi, t.sk., visu mežu inventarizācijas veikšana, stādaudzētavu ierīkošana u.c., kā arī tiek sniegta palīdzība tām virsmežniecībām, kuras pašas objektīvu iemeslu dēļ nespēj pietiekami nopelnīt.

Kā notiek meža atjaunošana un kopšana?

Ļoti daudz pūļu Suvalku virsmežniecībā tiek veltīts meža atjaunošanai, kopšanai un aizsardzībai. 95% no visām platībām tiek atjaunotas mākslīgi, pie tam ar ļoti lielu biežību – līdz 10 tūkst. stādīņiem uz 1 ha. Iemesli tik lielai biežībai esot divi: dzīvnieku bojājumi un ceņšanās iegūt kvalitatīvākus stumbrus. Galvenokārt stāda priedi, arī egles, ozolu, liepu un melnalksni. Dabiskai atjaunošanai tiek atstātas tikai mitrās vietas. Lielos apjomos tiek veikta gan stādījumu ķīmiskā aizsardzība, gan platību iežogošana.

Suvalku virsmežniecībā pirms diviem gadiem pabeidza būvēt jaunu, modernu stādaudzētavu 3,7 ha platībā. Tajā tiek audzēti priedes, egles, bērza, melnalkšņa, ozola u.c. sugu ietvarstādi, ar kuriem nodrošina savas un blakus virsmežniecību vajadzības. Stādi tiek tirgoti arī privātmežu īpašniekiem. 2014. gadā tika izaudzēti pirmie 3,5 milj. stādu, šajā gadā paredzēts iegūt 4,3 milj. stādīņu.

Krājas kopšanas cirtēs kā kritērijs netiek lietots audzes šķērslaukums, bet gan faktiskā krāja un no tās izcērtamā koksne (%). Vidēji tiek izcirsts 41 m³/ha.

Kā Polijā notiek privāto mežu apsaimniekošana?

Privāto mežu apsaimniekošanas uzraudzība Polijā nav Valsts meža dienesta pārziņā. Par to atbild pašvaldību *starostas*. Pašvaldībām gan ir iespēja slēgt līgumus ar virsmežniecībām šo darbu veikšanai, bet Suvalku virsmežniecības teritorijā tas netiek praktizēts. Arī privāto mežu apsaimniekošanā stingri jāievēro mežu apsaimniekošanas plāns, kuru, tāpat kā valsts mežos, sastāda reizi 10 gados, veicot meža inventarizāciju. *Starosta* vairāk vai mazāk uzrauga, kā notiek šīs darbības. Vidējais privāta meža īpašums Suvalkos ir 0,5–0,6 ha.

Kas veic mežu ugunsapsardzību?

Mežu ugunsgrēki Polijā neesot pārāk liela problēma. Meža ugunsgrēkus nedzēs Valsts meža dienests, bet gan ugunsdzēsības sistēmas ietvaros esošās iestādes un organizācijas. Reģionālajam meža dienesta direktorijām gan ir nelielas lidmašīnas mežu novērošanai un katrai virsmežniecībai pa vienai aprīkotai ātrās reaģēšanas automašīnai. Meža ugunsnovērošanas torņi ar dežurantiem Polijā nav, toties uz telefonu sakaru torņiem ir uzliktas novērošanas kameras. Viens dežurants ekrānos novēro kameru „redzējumu” un izdara secinājumus, kur varētu būt aizdedzies mežs.

Kādas atšķirības ir Valsts meža dienesta darbā?

Polijā ir trīs, kā viņi paši saka, „nopietnās” augstskolas, kurās iegūst mežsaimniecisko izglītību. Pēdējā laikā parādījušās arī dažas ne tik nopietnas... Darbs meža dienestā esot prestižs, sabiedrība atzinīgi vērtē dienesta darbību. Lai strādātu par mežziņi, nepieciešama augstākā mežsaimnieciskā izglītība un divu gadu pieredze mežziņa palīga darbā vai – vidējā mežsaimnieciskā izglītība un četru gadu pieredze palīga darbā.

Visu dzirdēto un pārrunāto Suvalku virsmežniecībā redzējam dažādos objektos dabā – gan atjaunotas un dzīvnieku nopostītas, gan aizsargātas un iežogotas platības, gan krājas kopšanas cirtes pirms un pēc izpildes, stādaudzētavu, meža ceļu būvi, aizsargājamās dabas teritorijas.

Tikāmies ar Polijas Valsts meža dienesta ģenerāldirektoru un viņa vietnieku. Pārrunājām dažādas problēmas un aktualitātes gan Polijas, gan Latvijas Valsts meža dienesta darbā. Nonācām pie viena secinājuma – lai gan abās valstīs mežu apsaimniekošana noris pēc atšķirīgiem modeļiem, tāpat kā nav maizes bez garozas, nav arī viena ideālā modeļa, katram ir savi plusi un mīnusi. Viena lieta gan jāatzīst – ar tā saukto „administratīvo slogu” jeb „papīru kalniem”, mēs pārliecinoši vinnējam!

MEDĪBU SAIMNIECĪBU POLIJĀ

Par medību saimniecības organizāciju Polijā informēja **Māris Bondars** (Sēlijas virsmežniecība).

Kāda Polijā ir medību saimniecības organizācija?

Jaunajā kokaudzētavā izaudzētā gatavā produkcija – ietvarstādi, kas paredzēti izstādīšanai mežā

Medību saimniecību Polijā organizē Polijas mednieku biedrība, katram medniekam ir jābūt šīs biedrības biedram. Biedra nauda ir 300 zł (~75 euro) gadā. Biedrība pieņem eksāmenus, mednieka kandidātam jākārto gan teorētiskais, gan praktiskais (šaušanas) eksāmens. Biedrība, konsultējoties ar meža dienestu un vides aizsardzības institūcijām, nosaka maksimāli pieļaujamus nometišanas apjomus. Katram mednieku klubam ir savs medību iecirknis, virsmežniecību rīcībā ir pa pāris medību iecirkņiem katrā, kur tiek organizētas komercmedības.

Ko atļauts medīt, kā ar meža dzīvnieku postījumiem?

Galvenās medijamās sugas ir staltbrieži, stirnas, mežacūkas, dambrieži un mufloni. Polijā netiek medīti aļņi, kas ir diezgan ievērojami savairojušies valsts austrumu daļā un mežaudzēm nodara ievērojamus postījumus. Patlaban notiek aktīvas diskusijas par aļņu medību uzsākšanu. Tāpat pieaudzis vilku skaits, kurus arī nav atļauts medīt. Lūšu Polijā ir maz, un tie tiek stingri aizsargāti. Austrumdaļā ierobežotos apjomos uzsāktas bebru medības, jo tie ir ļoti sekmīgi iedzīvojušies un apdraud meliorācijas sistēmas. Polijas

medniekiem ir jākompensē zaudējumi zemniekiem par postījumiem lauksaimniecības kultūrās, ja postījumu apjoms pārsniedz ap 2% uz hektāru. Par zaudējumiem privātajā mežsaimniecībā pastāv iespēja dabūt kompensāciju no valsts, jo Polijā savvaļas dzīvnieki ir valsts īpašums, bet process esot ilgs un smagnējs.

Valsts mežos kompensācija nav paredzēta, tāpēc daudzas meža kultūras tiek iežogotas vai citādi aizsargātas. Apskatījām neaizsargātu ozolu kultūru, kur visi kociņi bija vairākkārtīgi apkosti.

Polijas sabiedrības attieksme pret medībām esot diezgan negatīva, pašreizējais prezidents priekšvēlēšanu periodā publiski atteicies no mednieka apliecības, tādējādi iegūstot lielāku vēlēšanu atbalstu, arī jaunu mednieku pieplūdums neliels, un mednie-

ku vidējais vecums valstī ir ap 54 gadiem. Kopumā mednieku esot par maz un medību intensitāte nepietiekama, ne tuvu netiek nometīts pieļaujamais apjoms, kas savukārt veicina postījumu palielināšanos.

BELOVEŽAS GĀRŠA

Par iespaidiem un redzēto Belovežas virsmežniecībā pastāstīja **Maiga Pikšena** (Rīgas reģionālā virsmežniecība).

Kā tika izveidota Belovežas gārša, un kāds ir tās statuss?

Kopējā teritorija, ko aizņem Belovežas gārša, ir 150 tūkst. ha, no tās Polijas teritorijā tā sastāda 65 000 ha, kurā ietilpst meži, purvi, upju ielejas un klajumi.

Pirmsākumi tās aizsardzībai meklējami 1921. gadā, kad sākotnēji tā dibināta kā aizsargājama teritorija. 1925. gadā šeit jau tiek organizēts tūrisms un 1932. gadā dibināts nacionālais parks. 1936. gadā šo teritoriju atstāj dabiskam atjaunošanas procesam. 1978. gadā notiek pirmo divu taku atklāšana. Vēl pēc laika, 1996. gadā, sākotnējā platība no 4447 ha tiek palielināta līdz 10 000 ha. 2005. gadā tā tiek noteikta arī kā biosfēras rezervāta teritorija un 2006. gadā iekļauta NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju sarakstā.

Kas un kā apsaimnieko šo teritoriju?

Daļu no visas teritorijas apsaimnieko un uzrauga Belovežas virsmežniecība. Tās kopējā platība ir 12 588,5 ha, meža platība sastāda 12 207,2 ha jeb 97% no kopējās platības. Ar virsmežniecības darba nianšiem mūs iepazīstināja tās virsmežzinis Dariuss Kirko.

Virsmežniecības teritorija ir sadalīta 14 mežniecībās, kurās katrā strādā viens mežzinis ar palīgu. Lai apsaimniekotu teritoriju, virsmežniecībai ir izstrādāts ekonomiskais plāns 2012.–2021. gadam, kas ir pamats tālākai virsmežniecības darbībai. Pēc šī plāna kopējā krāja virsmežniecībā sastāda 63,5 tūkst. m³. Pēc 2011. gada datiem, 2,5 tūkst. ha platībā vidējais audžu vecums ir 98 gadi ar 351 m³ krāju uz ha. Teritorija ir audzes ar koku vecumu virs 250 gadiem. Neskartie meži aizņem 3 072,7 ha lielu platību.

Nacionālā parkā tiek izdalītas trīs zonas: 1. Buferzona, kas aizņem 26,2%; 2. Daudzfunkcionālā zona, kas aizņem 67,1%; un 3. Neskarto mežu zona, kas sastāda 6,7%. Pirmās divas zonas aizsargā galveno teritoriju. Galvenās sugas ir priede, egle, liepa, skābardis un melnalksnis. Teritorijā ir 609 dabas pieminekļi, 107 aizsargājamas dzīvnieku un augu sugas. Sabiedrībai pieejamo taku kopgarums sastāda 200 km. Teritorijas aplūkošanai ir izbūvēti divi skatu torņi.

Vides ministrija, kā pakļautībā strādā Polijas meža dienests, atjaunoja ideju par aizsargājamiem mežiem, kuru vecums ir vairāk nekā 100 gadi, un no 2012. gada tajos ir pārtraukta jebkāda saimnieciskā darbība. Šī lēmuma rezultātā no saimnieciskās aprites virsmežniecībā tika izslēgti 80% mežu. Šo nosacījumu rezultātā izmainījās arī virsmežniecības darbības raksturs, jo saimnieciskā darbība samazinājās un bija jāpievēršas dabas aizsardzības procesu nodrošināšanas darbam tās teritorijā.

Apmeklējot virsmežniecības teritoriju dabā, redzējām egļu mizgraužu postījumus, kuros netiek veikta nekāda saimnieciskā darbība un, kā secināja paši virsmežniecības darbinieki, egļu audzes ar laiku nomainīs lapu koki. Teritorijā notiek dabisks sugu nomaiņas process. Jāpiezīmē gan, ka no drošības un estētiskā viedokļa platības nav pievilcīgas. Tādēļ šobrīd tiek domāts, kā gar ceļiem 30 m platās joslās teritoriju atīrīt no kritušajiem kokiem.

Savulaik mizgraužu bojātos kokus izvēca un ierīkoja jaunā meža stādījumus, kurus iežogoja, lai novērstu meža dzīvnieku bojājumus. Šobrīd tas vairs netiek darīts.

Virsmežniecības teritorijā ir arī Āfrikas cūku mēra skartas platības. Lai samazinātu slimības izplatības iespējas, tajās medības ar dzinējiem nenotiek.

Raksts sagatavots sadarbībā ar Valsts meža dienesta darbiniekiem.

Astrīda Rudzīte,
MKPC Preiļu nodaļa

IEPAZĪSTI KOKU MEŽAPARKĀ

Līdz ar septembra sākumu Mežaparka Lielās estrādes telpās darbu atsākusi Latvijas meža nozarei veltītā izstāde „Iepazīsties – koks!”.

Izstādes mērķis ir ikvienu interesentu iepazīstināt ar Latvijas meža nozari, tās īpatnībām un vēsturi, atsevišķi apskatot meža apsaimniekošanu un koksnes tālāko pārstrādi dažādos produktos, no ku-

Izstādes apmeklētāji iepazīstas ar galvenajiem Latvijas meža nozares eksporta produktiem

riem daudzus ikdienā reti kurš sasaista ar meža nozari.

Izstādei nav noteikts vecuma ierobežojums – esam uzņēmusi gan bērnudārza grupiņas, gan ANO ģenerāļsekretāru. Zināšanas, ko iespējams gūt ekspozīcijas apskates laikā, ir ļoti plašas un noderīgas visām vecuma grupām.

Uz Mežaparku īpaši aicināti ir skolotāji, kuriem ir lieliska iespēja izmantot izstādi un tās stāstu nodošanai skolēniem. Zemāk ir uzskaitīti tikai daži piemēri, kā, mūsaprāt, izstādi var izmantot mācībām.

Izstāde apmeklētāju grupām zinoša gida pavadībā ir pieejama bez maksas katru darba dienu,

Foto: biedrība „Zaļās mājas”

iepriekš savu vizīti piesakot pa e-pastu koksirlabs@koksirlabs.lv vai pa tālruni 26594141.

Kristaps Ceplis,
biedrības „Zaļās mājas” valdes loceklis

BŪVĒSIM MODERNI – NO KOKA!

Ja, aptaujājot mūsdienu latviešus, tiem lūgtu iztēloties koka māju, liela daļa cilvēku, iespējams, iedomātos simtgadīgu guļbūvi Brīvdabas muzejā. Daudziem ir siltas jūtas pret šīm senajām ēkām, tomēr vairākums 21. gadsimta latviešu vēlas baudīt modernākas dzīves vides sniegtās iespējas. Ne velti savulaik tā tiecāmies pēc kārtīga eiromonta.

Vēsturiski, protams, koks ir bijis viens no senākajiem un Latvijas teritorijā arī izplatītākajiem būvmateriāliem, kas skaidrojams gan ar salīdzinoši vieglo koksnes apstrādi, gan arī plašo pieejamību. Līdz pat 20. gadsimta sākumam koks bija neapstrīdams būvmateriālu tirgus līderis, bet noteiktos tirgus segmentos, piemēram, privātmāju celtniecībā, koksnes kā būvmateriāla īpatsvars pār konkurējošiem materiāliem saglabājās augsts ilgāk.

18. gadsimta beigās iesākušās rūpnieciskās revolūcijas vēsmas sabiedrībai deva jaunus materiālus: tēraudu, dzelzsbetonu un plastmasu, kas gadsimtu gaitā kļuva aizvien lētāki un pamazām izspieda koku no tā pozīcijām būvniecības tirgū. Koks joprojām bija nepieciešams, bet tā pielietojums ievērojami sašaurinājās.

Tomēr viss ģeniālais ir vienkāršs un mūsdienās pasaules ekonomiski attīstītākā daļa aizvien neatlaidīgāk atgriežas pie koka būvēm. Turklāt no koka tiek būvētas ne tikai nelielas ģimenes mājas, bet koks veiksmīgi konkurē ar citiem būvmateriā-

liem modernu augstceltņu projektos un aizvien plašāk tiek pielietots arī citu sarežģītu inženiertehnisku objektu radīšanā. Jau pavisam drīz Norvēģijas pilsētā Bergēnā tiks pabeigta vairāk nekā 50 metru augstas 14-stāvu dzīvojamās mājas celtniecība. Līdzīgi projekti tiek attīstīti Zviedrijā, Vācijā, Austrijā, Amerikā un citur. No koka tiek veidoti tilti, sporta halles un rūpnīcas. 21. gadsimta pirmajā desmitgadē koks ir kļuvis par modernu un pieprasītu būvmateriālu.

Lai arī Latvijā koksnes renesanses paraugu nav tik daudz kā citviet, pasaules tendences ir jūtamas arī šeit. Pēdējo dažu gadu laikā milzīgu lēcieni piedzīvojuši koksnes gatavo konstrukciju un koka māju ražošana. Koka konstrukcijas veido aizvien svarīgāku daļu meža nozares produkcijas eksportā, kas apliecina to, ka mūsu zemē top kvalitatīvs produkts, kuru labprāt iegādājas ārvalstu iedzīvotāji. Latvijā ir gana daudz firmu, kas specializējušās koka māju izgatavošanā un uzstādīšanā, savā praksē pielietojot pasaulē aktuālos inženiertehniskos risinājumus.

Šogad Jelgavā ražošanu sākusi arī pirmā vietējā CLT jeb šķērslīmētās koksnes ražotne, un var teikt, ka uz vietas Latvijā ir pieejams viss nepieciešamais modernai koka būvniecībai. Pagaidām absolūti lielākā daļa vietējās produkcijas tiek ražota eksporta tirgiem, kur koksne ir novērtēta kā ilgtspējīgs, ekoloģisks un ekonomiski

izdevīgs materiāls, bet ticu, ka arī vietējā sabiedrība novērtēs iespēju, ko sniedz šo resursu izmantošana savā labā.

Latvijas ģeogrāfiskais novietojums, ievērojami meža resursi un bagātās koksnes izmantošanas tradīcijas ir labs atspēriena punkts, lai mūsu valsts kļūtu par vienu no koka būvniecības pasaules citadelēm. Šobrīd ir virkne administratīvu un ekonomisku iemeslu, kāpēc sarežģītas koka būves Latvijā ir retums, tomēr sabiedrības attieksme šo situāciju ir spējīga mainīt. Es aicinu ikvienu Latvijas iedzīvotāju, kuram ir radusies vajadzība būvēt, vismaz ideju līmenī apsvērt iespēju būvēt no koka, jo koks ir mūsu – Latvijas materiāls. Koks ir vienīgais plaši pielietotais atjaunojamais būvmateriāls, koks ir vizuāli pievilcīgs un fiziski izturīgs, un koks vienlaikus ir gan tradicionāls, gan moderns materiāls, kas ļoti labi sader kopā ar citiem aktuāliem materiāliem, vienalga, vai tas ir metāls, ķieģeļi, betons vai stikls. Bez tam Latvijā ir speciālisti, kas ļoti apguvuši mūsdienīgās koka būvniecības pamatprincipus un zina, kā izcelt koksnes labākās īpašības.

Latvieši būsim moderni – būvēsim mājas no koka!

Kristaps Ceplis,
biedrības „Zaļās mājas” valdes loceklis

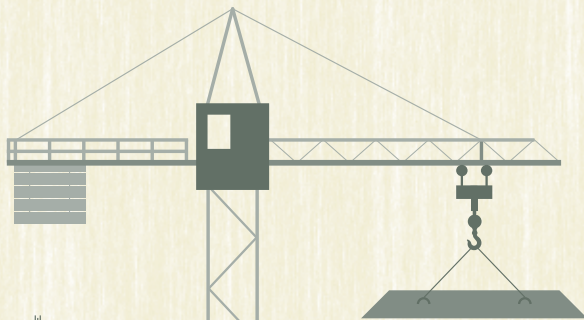
Atvērumu sagatavots ar biedrības „Zaļās mājas” atbalstu.

koks

KONKURĒTSPĒJĪGS UN MŪSDIENĪGS BŪVNICĪBAS MATERIĀLS

BETONS, METĀLS, PLASTMASA

Lielā svara dēļ tērauda un betona konstrukciju transportēšana ir sarežģītāka un dārgāka

Būvniecībā izmantojot betonu, ir jāgaida, kad tas sacietēs, turpretim koka ēkas var būvēt bez kavēšanās

Uz metāla un betona konstrukcijām nereti veidojas kondensāts, kas var pilēt, sekmēt rūšēšanu un pelēšanu

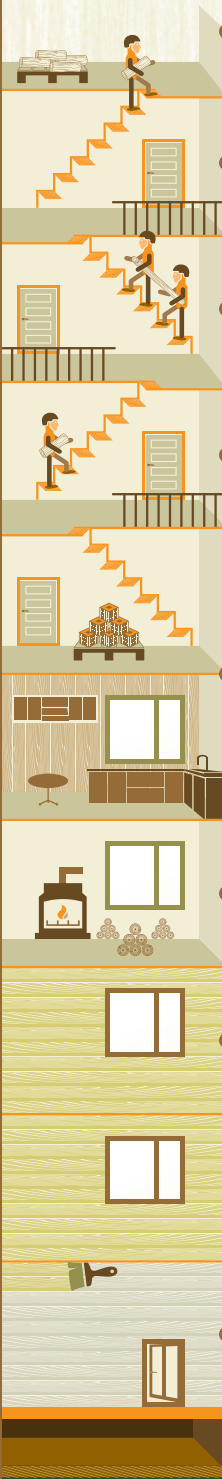
Ugunsgrēkā metāls deformējas, tāpēc būve var sabrukt pēkšņi, bet koka degšana ir prognozējama – ik minūti tas nodedz vidēji par 1 mm

Lielā karstumā metāla durvis var iesprūst, bet koka durvis iespējams atvērt pat pēc to aizdegšanās

Fosilo resursu iegūšanas vietas kļūst par "mirušo zonu"

Kļiegļu, mūra un betona ēkām vajadzīgi gruntīgāki pamati, jo tās ir smagākas par koka būvēm

KOKA MATERIĀLI

Koka fizikālās īpašības ļauj to izmantot modernu daudzstāvu ēku būvniecībā

Norvēģijā no koka ceļ 51 metru augstu 14 stāvu dzīvojamu māju, kas būs viena no pasaulē augstākajām šāda tipa koka būvēm

Koks godam pilda termoizolācijas funkciju – atšķirībā no metāla tas ātri neuzkarst un neatdziest

Koks "regulē" klimatu telpās, uzsūcot lieko mitrumu un atkal izdalot to, kad kļūst pārāk sauss

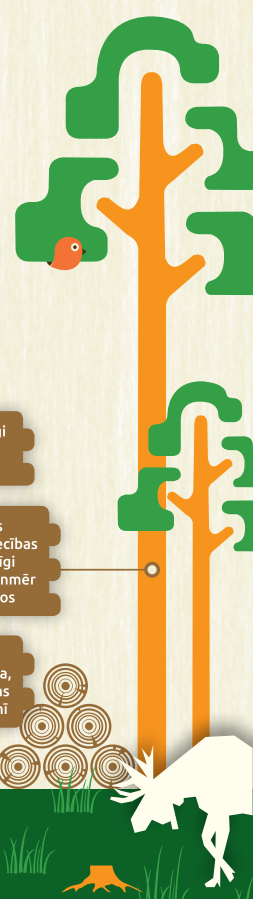
Koka tekstūra ir dabiska un nomierinoša, kas ir viens no iemesliem tā plašajam pielietojumam interjerā

Koks ir veselībai drošs un videi draudzīgs materiāls – beigās to var izmantot kā kurināmo vai arī ļaut sadalīties pašam

Koka logi ir ilgmūžīgi un saules ietekmē nedeformējas

Koks ir vienīgais atjaunojamais būvniecības materiāls – atbildīgi saimniekojot, tas vienmēr augs Latvijas mežos

Koka fasāde var saglabāties nekrāsota, ja ir pareizs jumts, kas neļauj tai mirtk ūdenī

VĒRTĪGĀ MEŽA VELTE – ZEMESTAUKI

Mūsdienās pārtikas veikalā un aptiekā ir nopērkamas visas nepieciešamās lietas mūsu veselības spēcīnāšanai un labsajūtas uzlabošanai, tomēr cilvēki arvien vairāk savā ikdienas pārtikā vēlas lietot dabas, pašu rokām vāktus produktus. Populāri ir kļuvuši EKO veikali, vietējo zemnieku produkcija tiek izķerta neticamā ātrumā, semināri par ārstniecības augiem un līdzīgām lietām ir cilvēku pārpildīti. Tieši tāpēc arī rakstīšu par kādu brīnumainu meža velti – zemestaukiem.

Zemestauki (*Phallus impudicus* Pers.) ir pārtikā lietojama sēne. Tā ir neparasta pūpēžu sēne. Tās attīstības sākumā virs zemes parādās **baltas olas**, kurās miniatūrā veidā ir izveidojies jau pieaugušais auglķermenis. Auglķermenim tālāk attīstoties, „ola” plīst un dažu stundu laikā uz augšu paceļas porains, līdz 30 cm garš kātiņš, kura galotnē izveidojas šūnaina, olīvzaļa cepurīte, kur attīstās sēnes sporas. Mežā nekļūdiģi šīs sēnes var atrast pēc nepatīkamās, saldenās maitas smakas, ko tās izdala vairāku simtu metru attālumā, lai pievilinātu mušas. Tās, barodamās ar sēnes izdalījumiem, iznēsā un izplata sporas.

Man ir paveicies, ka dzīvoju Kurzemē, jo lielākoties tieši tur aug šīs neparastās sēnes. Zemestauki neaug saulainā vietā, tie jāmeklē auglīgās augsnēs, ēnainos, vecos lapu koku mežos, parkos un brikšņos, kur ir kritālas. Ražas laiks ir no jūnija beigām līdz septembra sākumam. Bet, ja ir silts rudens, tās aug līdz pat pirmajām salnām. Tās vajagot ievākt agri no rīta – līdz pulksten sešiem. Arī man ir izdevies atklāt pāris šīs sēnes augšanas vietas, kur labas ražas gados zeme ir kā bruģis no sēnes olveida auglķermeņiem. Domāju, ka katrs sevi cienošs zemestauku produktu lietotājs tik viegli savas sēņu vietas neatklās, tāpēc būs vien jāiet mežā un pašiem jāatrod. Protams, ražas laikā ir iespēja nopirkt zemestaukus vietējos tirgos, bet savām rokām lasītam ir cita enerģija un spēks.

Kāpēc šī sēne ir tik vērtīga? Galvenokārt tāpēc, ka sēnes sulai piemīt pretvēža īpašības. Tā neiznīcina vēža šūnas, bet gan strauji uzlabo un nostiprina imunitāti, kas savukārt iznīcina vēža šūnas. Tātad sēne lietojama vēža profilaksē, kā arī pirms un pēc onkotērijas, staru un ķīmijterapijas. Ieteicams lietot novājināta organisma profilaksei un gripas gadījumā. Pateicoties fitoestrogēniem, sēne tiek izmantota sievietu slimību – miomu, mastopātijas, olnīcu cistu – ārstniecībā. Zemestauki šķidrīna asinis, tā pasargājot no sirds un asinsvadu slimībām. Ar tiem ārstē nieres, gastrītu, kuņģa un divpadsmitpirkstu zarnas čūlu,

Foto: L. Spade

olvadu un prostatas iekaisumus, tromboflebitus, ādas sēnišu sasilšanas. Sēne satur bioloģiski aktīvas vielas, kas palīdz atjaunoties audiem, tāpēc to arī lieto, ja ir grūti dzīstošas brūces, iekaisumi un ādas bojājumi. Liekot kompreses vai ierīvējot ar sulu, šajās vietās jābūt veselai ādai. Ziede veicina reģenerācijas procesus, mazina locītavu un muguras sāpes, locītavu stīvumu. Var lietot arī fiziskā tonusa un izturības palielināšanai, tādējādi paaugstinot savas darbības.

No šīs sēnes iespējams pagatavot dažāda veida produktus un lietot gan iekšķīgi, gan ārīgi. **Jāatceras gan, ka pārtikā lietojami ir tikai olveidīgie jaunie auglķermeņi, kurus iesaka uzreiz sagriezt, lai tā neturpinātu augt.** Izziedējusi sēne vairs nav lietojama, par to liecina arī tās nepatīkamā smaka. Ja pašiem nav pieejamas šīs sēnes, protams, var iegādāties gan zemestauku sulu, gan tinktūru, gan želeju un krēmu un pat žāvētus zemestaukus.

Apjautājot apkārtējos meža īpašniekus,

atklājās, ka daudzi lasa un gatavo zemestauku produktus. Populārākais un vienkāršākais produkts, ko arī pati taisu mājas apstākļos un lietoju, ir zemestauku tinktūra jeb izvilkums. Sasalītos zemestaukus attīra no zemē, sagriež vairākos lielos gabalos (citi sagriež sīki), liek burkā un aplej ar šnabi vai spirtu proporcijā 1:1 – sēnēm jābūt pilnībā nosegtām ar šķidrumu. Vienu divus mēnešus uzlējumam ļauj ievilkties tumšā, vēsā vietā un lieto pa vienai ēdamkarotei pirms ēšanas 2–3 reizes dienā. Var arī lietot šī uzlējuma kompreses vai ierīvēt slimās vietas. Citi sēnes atstāj uzlējumā, citi tās nokāš, kā kuram labāk patīk. Zinātāji

stāsta, ka, līdzīgi kā tinktūru, var lietot arī sēnes sulu. Sagrieztu sēni ieliek traukā un novieto vēsā vietā, kur ļauj izdalīties sēnes sulai. Šo sulu uzglabā pagrabā vai ledusskapī.

Šīs sēnes ir vienas no retajām, kuras var lietot arī svaigā veidā, tikko lasītas. Noņem balto ādiņu, kas ir apkārt sēnei, sagriež sīkos gabalos un lieto salātos. Meža īpašnieki no Talsu novada Juris un Nora Dīriķi ne tikai gatavo tinktūru, bet arī šīs sēnes svaigā veidā liek uz maizes un ēd.

Ēdīsim garšīgi, veselīgi, iesim dabā un būsīm spēka pilni!

Rakstā izmantotā literatūra:

V. Graudumas sastādītā „Sēņu grāmata” – Rīga: Avots, 1997.

A. Balodis. Rokasgrāmata sēņotājiem – Rīga: Liesma, 1974.

Interneta vietnes www.latvijaspirtis.lv sadaļā – Dabas veltes

Linda Spade,

HCPC Ziemeļkurzemes nodaļa

STĀJUŠĪES SPĒKĀ NOTEIKUMI PAR MEDNIEKU UN MEDĪBU VADĪTĀJU APMĀCĪBU

Sākot ar šā gada 1. jūliju, stājušies spēkā 2014. gada 23. septembrī izdotie Ministru kabineta (MK) noteikumi Nr. 567 „Noteikumi par mednieku un medību vadītāju apmācību un eksamināciju, kā arī medību dokumentu izsniegšanu un anulēšanu,” kas izdoti saskaņā ar Medību likuma 14. panta 2. daļu.

Īsumā par svarīgākajām izmaiņām, kas attiecas uz topošajiem un esošajiem medniekiem.

Mednieka un medību vadītāja eksāmena teorētisko zināšanu pārbaudes jautājumi un **atbildes tiks publicētas** Valsts meža dienesta tīmekļa vietnē; līdz šim tās netika publicētas.

Medību vadītāju kandidāti eksāmenam varēs sagatavoties **patstāvīgi bez kursu apmeklēšanas**.

Medību vadītāja eksāmenu būs tiesības kārtot personai, kurai **ilgāk nekā trīs ga-**

dus ir mednieka kvalifikācija.

Eksāmena jautājumu klāsts papildināts ar tēmām par medību infrastruktūras ierīkošanas nosacījumiem, medijuma pieredības noteikšanas metodēm, medību saimniecības nozīmi.

Praktiskajā pārbaudījumā: ar medību šaujameroci, ar lodēm **četras reizes izšaujot pa stāvošu un sešas reizes pa skrejošu mežacūkas mērķi** (trīs šāvieni, mērķim virzoties no labās uz kreiso pusi, un trīs šāvieni, mērķim virzoties no kreisās uz labo pusi) 35 metru distancē.

Praktiskais pārbaudījums būs nokārtots, ja iegūti vismaz 50 punkti no 100.

Personām, kas sasniegušas 65 gadu vecumu, šaušanu pa kustīgu mērķi (pēc personas izvēles) **aizstāj ar šaušanu pa stāvošu mērķi bez atbalsta**. Pārbaudījums būs nokārtots, ja iegūti vismaz 50 punkti no 100.

Mednieku apliecības, kas izsniegtas pirms šo noteikumu spēkā stāšanās, **ir derīgas, bet pēc 2017. gada 1. janvāra uz to pamata netiek izsniegtas mednieka sezonas kartes**.

Ar medību vadītāja apliecību, kas izsniegta pirms šo noteikumu spēkā stāšanās dienas, ir atļauts vadīt medības **līdz 2017. gada 31. martam**.

Ar MK noteikumiem plašāk var iepazīties: www.likumi.lv

Juris Šaiters,

MKPC medību saimniecības
vecākais speciālists

IETEICAMĀ LITERATŪRA MEDNIEKIEM – MEDĪBU INFRASTRUKTŪRAS ROKASGRĀMATA

Juris Šaiters, Meža konsultāciju palpojumu centra medību saimniecības vecākais speciālists, iesaka medniekiem iepazīties ar noderīgu informāciju – „AS Latvijas valsts meži” sadarbībā ar Latvijas mednieku organizācijām izdoto grāmatu „Medību infrastruktūras rokasgrāmata.”

Viena no būtiskākajām lietām, kas liecina par attīstītu un mūsdienīgu medību saimniecību, ir pārdomāta medību infrastruktūra. Rokasgrāmatā atradīsiet medību torņu, meža dzīvnieku barotavu un piebarošanas lauku, laipu, šaušanas stīgu un stāvvietu plānošanas un ierīkošanas nosacījumus un uzturēšanas principus.

Medības var notikt arī bez medību in-

frastruktūras izveides, taču tās esamība ievērojami atvieglo medību procesu un lielā mērā nodrošina tā efektivitāti. Pārdomāti veidota medību infrastruktūra nodrošina iespēju medīt selektīvi, tādējādi veicinot pareizu medijamo dzīvnieku populāciju struktūru, kas savukārt ir viena no galvenajiem nosacījumiem, lai samazinātu dzīvnieku nodarītos postījumus lauksaimniecībai un mežsaimniecībai.

Rokasgrāmata pieejama arī elektroniski LVM mājas lapā: www.lvm.lv – Atpūta – Medību tiesību nomniekiem.

LAIKS AIZSARGĀT KOCIŅUS NO MEŽA DZĪVNIĒKU POSTĪJUMIEM!

Rudens ir laiks, kad jāveic jauno kociņu, īpaši priedes un egles, aizsardzību pret meža dzīvnieku postījumiem.

Stirnas jaunus kociņus apgrauž no 0,1 – 1,2 m augstumā, bet briedis un alnis – no 0,1 – 2 m augstumā. Zinātnieki ir noskaidrojuši, ka vienai stirnai ziemā nepieciešami 130 kg, briedim – 650 kg, bet alnim – 2430 kg koku un krūmu dzinumu! Cerēt uz nejaušību nebūtu prātīgi.

Viens no vienkāršākajiem un efektīvākajiem aizsardzības līdzekļiem ir kociņu apstrāde ar kādu no repelentiem. Viens no tiem ir *Cervacol ekstra*. Apstrādi vislabāk veikt septembra beigās, oktobrī. Kā to darīt praktiski, var apskatīt interneta vietnē:

www.mkpc.llkc.lv

Medību infrastruktūras rokasgrāmata

◀ (Turpinājums no 8. lpp)

mežu tipiēm un mežu īpašumiem neatkarīgi no to formas un lieluma.

PEFC standarts ir prasību kopums, kas aicina meža īpašnieku izvērtēt savu meža apsaimniekošanas praksi, to atbilstoši argumentējot un pamatojot. Standartā nav noteiktas minimālās prasības vai ierobežojumi. Pamatojoties uz izstrādātajiem kritērijiem un indikatoriem, atbilstību nosaka un pamato meža īpašnieks vai apsaimniekotājs, un to novērtē neatkarīga sertifikācijas organizācija.

PEFC standarta pamatā ir 6 kritēriji, un katram kritērijam ir izklāstītas operatīvā līmeņa vadlīnijas, pēc kurām jāvadās meža apsaimniekošanā. Tālāk doti indikatori, pēc kuriem vadās sertifikācijas auditos.

PEFC standarti nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu vai uzlabošanu, ekoloģiski vērtīgu mežu aizsardzību, bīstamu ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu un ģenētiski modificētu organismu lietošanas aizliegumu, strādnieku tiesību aizsardzību un nodarbinātības veicināšanu, īpašumtiesību respektēšanu, konsultācijas ar vietējo sabiedrību, likumu un normatīvo aktu ievērošanu, sociālo, veselības un drošības prasību iekļaušanu. PEFC piedāvā veiksmīgo grupas sertifikācijas risinājumu, nodrošinot sertifikāciju un tirgu tiem produktiem, kas ražoti no vietējiem zināmas izcelsmes resursiem.

Abu (FSC un PEFC) meža apsaimniekošanas sertifikāciju standarti virza meža apsaimniekotāju **mežu apsaimniekot kā vienotu ekosistēmu**, rūpīgi plānojot un to īstenojot ar augstu atbildību sasniegt vēlamos rezultātus.

Pirms sertifikācijas tiek novērtēts, kādi uzlabojumi ir nepieciešami meža apsaimniekošanā sertifikāta iegūšanai. Pēc sertifikāta iegūšanas sākas ikdienas darbs pie sertifikāta uzturēšanas. Ik gadu meža apsaimniekotāju apmeklē auditori un pārliecinās par meža apsaimniekošanas atbilstību noteikto standartu prasībām. Meža sertifikāts nav tikai dokumenti un atskai-

tes, bet tie ir **praktiski uzlabojumi meža apsaimniekošanā un attiecībā ar apkārtnējo vidi, ieskaitot cilvēkus**. Ilgtspējīga dabas resursu izmantošana ir izdevīga ne tikai ekonomiski. Būtiski, ka pūles ilgtspējīgas attīstības veicināšanā pozitīvi ietekmē situāciju dabas resursu ieguves vietās.

ILGTSPĒJĪGA BIOMASAS IEGUVES SERTIFIKĀCIJA

Papildus jau minētajām mežu sertifikācijas sistēmām radās biomasas nozares ražotāju iniciatīva veicināt ilgtspējīgu, legālu biomasas ieguvu granulā ražošanai un kurināmai šķeldai. **Ilgtspējīga biomasas ieguves sertifikācija (Sustainable Biomass partnership (SBP))** izveidota kā pārvaldes instruments, lai risinātu globālās sasilšanas problēmu. Atbildīgie enerģētikas lideri aicina Eiropas Savienības valstu valdības meklēt pāreju no fosilā kurināmā uz atjaunojamo izejvielu resursiem. Biomasas izcelsmes un ilgtspējības pārbaudei ir pakļauti visi sortimenti, kā arī uzņēmumiem ir jāaprēķina biomasas ieguves GHG dati (siltumnīcu gāzes), pārstrādes, uzglabāšanas, pārvešanas utt., dažādu enerģiju patēriņš uz 1 tonnu gatavās produkcijas.

SPB būtība ir veidot ilgtspējīgu un stabilu biomasas piegādes plūsmu, kas veicinātu zemu oglekļa emisiju ekonomikas attīstību. **SBP ir sertifikācijas sistēma, lai apliecinātu biomasas iegūšanu no legāla un ilgtspējīga avota.**

Sertifikācijas konsultants Uldis Žurilo piebilst, ka no šī gada tie granulā ražotāji, kas ražo industriālās granulas, aktīvi ieviešot SBP sertifikāciju, arī izvērtē FSC sertificētas koksnes apjomus, lai nodrošinātu SBP atbilstošu produkciju. Pieredze rāda, ka arvien vairāk mežu īpašnieku, pārstrādātāji iesaistās FSC sertifikācijā, lai nodrošinātu un apliecinātu ilgtspējīgu mežsaimniecības praksi ne tikai zaģbaļķu sortimentam, bet arī

pieprasītai FSC sertificētai biomasai.

Meža sertifikācija ir brīvprātīga un tiek veikta tikai tad, ja meža īpašnieks vai apsaimniekotājs tai ir gatavs, izvērtējot savas iespējas, resursus un iegūstot gan sociāli un ekonomiski, gan vides un dabas vērtībām atbilstoši.

Meža sertifikāciju veicina arī valsts. Šajā plānošanas periodā piesakoties uz ES atbalstu mežsaimniecībai, sertificēto mežu īpašniekiem ir priekšrocības projektu atlases kritērijos.

Mairita Bondare,
MKPC Madonas nodaļa

NEDAUDZ NO STATISTIKAS:

✓ Pēc 2015. gada augusta informācijas par izsniegtajiem FSC sertifikātiem pasaulē:

- 1358 mežu apsaimniekošanas sertifikāti 183 863 540 ha platībā (80 valstīs);
- 29508 piegādes ķēdes sertifikāti (113 valstīs).

✓ Dati par Latviju:

- 15 mežu apsaimniekošanas sertifikāti 1 737 028 ha platībā;
- 249 piegādes ķēdes sertifikāti

✓ PEFC ir lielākā meža sertifikācijas sistēma pasaulē – tajā sertificēti 258 miljoni ha meža.

✓ PEFC koksnes piegādes ķēdes sertifikātu pasaulē ieguvuši vairāk nekā 16 000 uzņēmumi – visā pasaulē tiek piedāvāti desmitiem tūkstošu preču un produktu ar PEFC logo marķējumu.

✓ PEFC izvēlas arī nelielu meža īpašumu apsaimniekotāji – pasaulē 750 tūkstoši meža īpašnieku apsaimnieko savus mežus atbilstoši PEFC ilgtspējības kritērijiem.

Materiāls tapis ar

Latvijas vides aizsardzības
fonda finansiālu atbalstu.

NĀKAMAJĀ NUMURĀ

♦ Meža apsaimniekošanā tiek saglabātas dabas vērtības

♦ Cīršanas atlieku un sikkoksnes izmantošanas iespējas

Izdevumu iespēšanai sagatavoja SĀRMĪTE GRUNDŠTEINE, tālr. 63050477, mob. 29133563, ciekurs@mkpc.llkc.lv Māksliniece – D. Brinkmane.

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV-3018 Tālr. 63050477, fakss 63050450 e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv www.mkpc.llkc.lv

Čiekurs izdots ar Meža attīstības fonda atbalstu

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

SIA LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264 e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv

www.mkpc.llkc.lv

Nodaļa	Biroji	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Cēsu nodaļa	Cēsu birojs	Laila Šestakovska	28323647
	Siguldas birojs	Laila Šestakovska	28323647
Dienvidkurzemes nodaļa	Liepājas birojs	Uldis Šēnbergs	63491241, 29285111
	Saldus birojs	Alda Velvere	63824065, 20222041
Dienvidlatgales nodaļa	Krāslavas birojs	Jānis Dzalbs	65620019, 26459513
Limbažu nodaļa	Limbažu birojs	Jānis Zvaigzne	64022679, 28307178
Ludzas nodaļa	Ludzas birojs	Ludvigs Karvelis	65722009, 29411165
Madonas nodaļa	Madonas birojs	Mairita Bondare	64822528, 28381176
Preiļu nodaļa	Preiļu birojs	Astrīda Rudzīte	65381781, 26410476
Rēzeknes nodaļa	Rēzeknes birojs	Valda Brice	28692818
Rīgas reģionālā nodaļa	Iecavas birojs	Agris Kauliņš	26498315
Sēlijas nodaļa	Jēkabpils birojs	Jānis Sēlis	26465432
	Aizkraukles birojs	Jānis Sēlis	26465432
Zemgales nodaļa	Jelgavas birojs	Ieva Doniņa	26352648
Ziemeļaustrumu nodaļa	Dobeles birojs	Sergejs Repņikovs	29283108
	Gulbenes birojs	Linda Muceniece	64474022, 26314426
Ziemeļkurzemes nodaļa	Kuldīgas birojs	Valdis Usne	26438175
	Talsu birojs	Linda Spade	25468419
Ziemeļvidzemes nodaļa	Valmieras birojs	Andris Vīrs	64250210, 26108426
Apmācību centrs «Pakalniēši»		Danuta Kiopa	26141853